

Yauna

Givimayeta

Nufunufu kana wava *Yauna* eketa si katuviyewiya fiyao Isineni kasi sifusifufu nakanakasina venemokena tovasisi nenesiyai, yasi yauna vikaetoḡa Itifita nenei. Nufunufu nofe nenei tofwa nufunina nakanakasina.

Guyau fiyao Isineni i ketoyausiya Itifita nenei. (1:1—15:21)

Vikaetoḡa Itifita sinenei. (1:1-22)

Mosese yana tufuwa keta yawasina nauna.

(2:1—4:31)

Mosese keta Anoni si tanatafakiya Itifita tu-fomu. (5:1—11:10)

Venuvisinatana keta noḡokawawa Itifitei. (12:1—15:21)

Gibo Yabeyabenina nenei tu Koya Sainai. (15:22—18:27)

Guyau yana visime keta yana dedeni. (19:1—24:18)

Vada Tafutafuna keta sawakedakedana kodukodu fasinei. (25:1—40:38)

Yakobo Susukwana Si Geyana Itifita Sinenei

¹ Tovanama Yakobo i niniya Itifita, natunatuna ugunisi nukusi si niya. Natunatuna namoḡa o nofemaise kasi wava. ² Nubeni, Simiyoni, Nebi, Yuda, ³ Isaka, Sebunoni, Beniyamina, ⁴ Dani, Nafatanai, Gada, keta Asa. ⁵ Yosefa o waniya Itifita. Yakobo susukwana kasi numatatafu kasi naḡa 70.

⁶ Muninei Yosefa keta unaunana matatafusi tufudenideni yota aviyaonana noko tufuwina kana sewasewa si matekooḡa. ⁷ Eatu fiyao Isineni susukwasi si vinatunaneuneuwa eketa sabu i nakatamoka. Eketa Itifita fwayafwaya si toḡafotafotiya.

Itifita Tufomu Fiyao Isineni Dauna I Venisiya

⁸ Manamana yagwanina muninei, tufomu kiouna i vitovisimeya Itifita sinenei eatu muka tamo yana sanamana avana Yosefa i saviviniya Itifita fasinei. ⁹ Yana sabu nenesiyai i bwaduwa, “Kwa kitai, fiyao Isineni nofe tova naki si tufuteweita. ¹⁰ Taki kata aviya sina vivibututa nenei, Isineni nifanifaita sina tuyanomwanisiya keta sina nuaviita atu nofe fwayafwayanama nenei sina dibwana sina niya. Na fasinei ketaketa tamo ta vinuwadadana-dewadewai ebe muka kasi sabu ina nakatamoka.”

¹¹ Nofe fasinei fiyao Isineni si tenisiya mudadava daunisi nenesiyai. Yota mudadava tamokatamokaḡa kana tovisimeonaona si tenisiya be sina visimeisiya. Eketa namoisima fiyao Isineni si nuyakayakanisiya be menana nuwesi nakanakasisi Fitomi keta Namesese si vikanasiya ebe nokomai tufomu kabwaga be nogonogo ina tenisiya. ¹² Naki namaise dauna kasi nakanakata si venivenisiya, atu fiyao Isineni si teniya be si vinatunaneuneuwa keta si geyanamoka Itifita si gikafufuya. Nofe nenei keta Itifita namoisi fiyao Isineni si matutisiya. ¹³⁻¹⁴ Na uḡuna keta mudadava daunamokesi nenesiyai si yoyoḡavinavina. Si nuyakayakanisiya

be mota* si kikiyina keta taga si kikiyafofowa. Yota baguna keta mudadava matatafuna nenesiyai si visaviviniya. Si givikuvavanisiya nakasina atu muka simo yasi sineganigani.

²² Eketa Itifita tufomu yana namonamoḡa i visimeisiya i bwaduwa, “Tovanama tene Ibeniu natuna namoḡa ina tufuwa, Naeni ukowai kwana tewesobuwiya. Atu taki gumayogu ina tufuwa, nao ina fakwa.”

2

Mosese Yana Tufuwa

¹ Tovanama noko savivinanama i niniya, Nebi fasekwina sinenei namoḡa tamokaḡa i vikawana-toniwaga. ² Gumayogu i visifuḡa keta gwadimonamona namoḡa i vinatuniya. Ayona si kitiya gwadimonamona kotokiwaḡa, na fasinei si teneviuniya yamayamana tonusi. ³ Atu tovanama muka kasi fata be yota sina teneteneviunei matanubwayouna, kautu kikiyonana waguwagudabu nenei si yoniya kautunama si viya keta kibasi nenei si maifotafotiya be muka ukowa ina kanasuna. Eyo gwadimonamona si totoiya sinenei eketa ukowa Naeni kafakainei kawaununa sinesiyai si teniya. ⁴ Gwadimonamona tawaḡana gumayogu i misiniya matakedawanauna eatu i vivinanuya ebe ina kitiya avana ina kikinomana nenei.

⁵ Noko tovanama nenei, Itifita tufomu natuna gumayogu i sobuwa ukowai towa yawagina,

---

* **1:13-14** Mota o gifwatafwataoḡona kana wava. **1:22**
 Bunanige 7:19 **2:2** Bunanige 7:20, Ibeniu 11:23

eketa yana fiyavivine o ukowa kafakainei si fanafana. Eatu tufomu natuna gumayogu kautu i kitiya kawaununa sinenei keta yana gumayogu tamokaḡa iyaviya eketa kautu ukowai i sinaviduduniya keta i viya. ⁶ Tovanama kautu i vitanadadiya, i kitiya gwadimonamona i bwedibwediya. Na fasinei i kitasiniganiganiya keta i bwaduwa, “Auu, nofe tanake o Ibeniu gwadimonamona.”

⁷ Gwadimonamona tawaḡana i niya keta tufomu natuna i vikokoniya i bwaduwa, “Kana fata tamo ne Ibeniu ata iyaviya be gwadimonamona ita visusuya fasiweu?”

⁸ Eketa yana bwadu i vinowaniya i bwaduwa, “Ika, ku nai.” Gumayogu i niya eketa gwadimonamona tauna ayomokena i ovisiya. ⁹ Eketa tufomu natuna i iyavisiya i bwaduwa, “Gwadimonamona nofe kwa vai be kwa visusuya fasikuwai, eatu ana fatimiya.” Eketa gumayogu natusi si niiya numai keta si visusuya. ¹⁰ Tovanama gwadimonamona naki i nakata, si niiya tufomu natuna gumayogu nenei eketa i fayaiya. Gumayogu i bwaduwa, “Ukowai a sinanakasiya fasinei, ana weniya Mosese.”*

Mosese Itifita Nenei I Dibwana Keta I Niya Midiyani

¹¹ Manamana yagwanina muninei, Mosese naki i vikatevatuwa. Tova tamokaḡa i kikinomana yana sabu kasi venufota fasinei eatu i kitisiya

---

2:10 Bunanige 7:21 * **2:10** Ibeniu fonasiyai, Mosese kana nowanowana maise sinanakata. **2:11** Ibeniu 11:24 **2:11** Bunanige 7:23-28

Itifita namoisi yana sabu si nunuyakayakanisiya keta mudadava daudaunisi nenesiyai si viyoyoḡavinavina. Tovanama nenei i kitiya tene Itifita i munumunuya yana sabu tamokaḡa tene Ibeniu. ¹² Mosese i kitavinavina atu muka tamo aitevana ita tonetoneyei, eketa tene Itifita i nuvimatiya keta tofwana numagamai i vusanitautauiniya.

¹³ Tova i katakiya tovanama Mosese i makavina-savaviniya, fiyao Ibeniu nasi nuwa i kitisiya si vivikamunumunuwa. Eketa tosinatamaneina i nutoninuvenuviya i bwaduwa, “Ava uḡuna yo unau ku munumunuya?”

¹⁴ Atu i kawafatiya i bwaduwa, “Aitevana masi kwaḡa i teneu kama tovisime keta kama tonuvisi? Omasi kuna nuvimatikuwa maise foma tene Itifita ku nuvimatiya?” Mosese i matuta keta nuwasinenei i bwaduwa, “Namoḡa naki si sanamaniya aviyavana a saviviniya.” ¹⁵ Tovanama tufomu biganama noko i nowaniya, ketaketa i nuwasa be Mosese ina nuvimatiya. Eatu Mosese i dibwana keta i niya Midiyani kana faniyai i fakwa.

Nokomai Mosese Midiyani kasi guyau kana tovibwanaose tamokaḡa Yeteno nukusi si fakwa, eketa natuna gumayogu kana wava Sifona i vikawaniya.

3

Guyau Mosese I Nusifufuwiya

¹ Yeteno tanake Midiyani yasi guyau kana tovibwanaose. Nawana Mosese o yana sifi

keta gouti kasi tokitavikavina. Tova tamokaḡa yomuyomusima i niisiya kedawanauwai wanakikaoḡowai yavanata kuweyaina keta i kikinomana Sainai,* Guyau yana koya nenei. ² Nokomai Yave kana kaetoḡa abamei kana kitakita vitana kai noyakaina maise, i kenokikinomana kisisiku sifununa sinefounei. Mosese i kitiya kisisiku sifununa i nununuḡa atu muka ita kanakanakoḡoiya. ³ Mosese nuwasinenei i bwaduwa, “Aa, namaise yo kisisiku sifununa muka ita kanakanakoḡoiya? Yabe simokaḡamoka a vanai niniunei be a kitai ava venemokena i kikikinomana.”

⁴ Tovanama Yave i kitiya Mosese i nenemiya niniunei be ina toneiya fasinei, kisisiku sifununa sinefounei i bwaduwa, “Mosese! Mosese!”

Eketa Mosese i vinowana, “Ika, iyau weka.”

⁵ Eketa Yave i iyaviya i bwaduwa, “Muka yota kuna vanemai. Na fwayafwayanama nenei ku misimisiniya o tafutafuna, na fasinei ka kaevatakutakuna ku kaki. ⁶ Iyau amau yana Guyau, Ebonamu yana Guyau, Aisake yana Guyau eketa Iyakobo yana Guyau.” Tovanama Mosese nofemaise i nowaniya, i matuta Guyau kana toneyaina fasinei eketa tafakaina i tenefotiya.

⁷ Atu Yave i iyaviya i bwaduwa, “Namaise Itifita namoisi yasi givikuvakuvavaneina yaku namonamoḡa nenesiyai, naki a kitiya yota yasi bwedi a nowaniya. Nuwanuwasi ana gifafanisiya aviyaonana kasi tovisimeonaona nenesiyai. Naki a sanamaniya yasi kuvavana. ⁸ Na fasinei naki

---

* **3:1** Ibeniu fonasiyai Onebi, Sainai kana wawa kana vinuwa.

3:2 Bunanige 7:30-34

a sobunemiya keta ana ketoyausiya Itifita namoisi nimasiyai ebe ana kikinomanisiya, ana niisiya tamo fafari dewardewana yota nakasina keta maumaunina nenei. Eatu fwayafwayanama o fasekwasima maise fiyao Kenani, fiyao Itai, fiyao Amonai, fiyao Fenisi, fiyao Ivi keta fiyao Yebusi nokomai nofe tova si fakwafakwa. ⁹ Bwadu venemokena, yaku namonamoḡa yasi bwedi a nowaniya yota naki a kitiya Itifita namoisi namaise si vivitoagoyogoyowisiya. ¹⁰ Na uḡuna nofe tova a vivisimeywa kuna niya Itifita tufomu nenei, ebe yaku namonamoḡa fiyao Isineni Itifitei kuna kikinomana-nemiisiya.”

¹¹ Eatu Mosese Guyau nenei i sawaviyagwana i bwaduwa, “Iyau o naki namoḡakaokaoḡo. Eketa fiyao Isineni kasi kikinomaneina fasinei, namaise o ana vaisi tufomu nenei?”

¹² Eatu Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Ana vinuwiwa eketa tovanama fiyao Isineni Itifitei kuna kikinomana-nemiisiya nenei, nofe koyanama nenei nenekuwai kwana kodukoduwa. Ebe nofe nenei ina vikiyakiyaya vitana Iyau tauku a visimeywa.”

¹³ Atu Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Taki ana niya fiyao Isineni nenesiyai keta ana iyavisiya ana bwaduwa, ‘Waḡawaḡata yasi Guyau i visimeikuwa a nemiya nenemiyai,’ atu sina bwaduwa, ‘Namaise kana wawa?’ Nao namaise o ana iyaveisi?”

¹⁴ Eketa Guyau Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Iyau Mimituwa.† Na fasinei fiyao Isineni

---

3:13 Yauna 6:2,3 † **3:14** Mimituwa kana givina o Iyau Fakwafakwaku tova kana matatafu. Ibeniu fonasiyai Mimituwa kana nowanowana maise Yave. (Kenokita 1:4,8)

kuna iyavisiya kuna bwaduwa, ‘Tanake kana wava Mimituwa i visimeikuwa a nemiya nenemiyai.’¹⁵ Fiyao Isineni nenesiyai kuna bwaduwa, ‘Yave, waḡawaḡami yasi Guyau, Ebenaamu yana Guyau, Aisake yana Guyau eketa Yakobo yana Guyau i visimeikuwa a nemiya nenemiyai.’ Nofe kaku wava fakwafakwa-vaḡasina, muniyai tufuwa si nenemiyai yasi inuwe sina tukutukuya.”

Muninei Mosese i makaviniya menanai eyo i niya Itifita. Tawaḡana Anoni i iyaviya iba matatafuna yota maise Isineni tokawakawa matatafusi i nusifufuwisiya. Eketa Anoni nukusi si niya Itifita tufomu nenei keta si iyaviya si bwaduwa, “Yave i visimeikiya ka nemiya neneweu be fiyao Isineni kuna sawateweisiya be sina niya wanakikaoḡowai ebe sina vibwanaoseya nenei.”

Atu Itifita tufomu i bwaduwa, “Na ketake-tanama nenei muka ata sawateweyeisi. Naki sina mudadavamoka.”

Keta Guyau iba yagwanisi kafa nuwatabau i saviviniya Itifita nenesiyai. Eatu tufomu muka simo debabouna ita kanakasiya. Guyau ukowa i giviniya i viufaufa, eatu Itifita tufomu yawane muka ita sawateweyeisi. Itifita yomuyomu yagwanisi si mateya keta yota tututausi si viyaikeya, eatu fiyao Isineni kasi sawateweyeina fasinei tufomu tafakaina i fakinamoka.

11

Itifita Fiyagenagena Namog̃a Kayeu Yasi Mate

¹ Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Itifita tufomu yana namonamoḡa nukusi, yota tamokaḡamoka

ana vimatadawanisiya. Muniyai yo tufomu ina sawateweimiya kwana niya. Atu yami nainama nenei matatafumi ina nukwavikwavinamokimiya. ² Nofe tova kuna niya keta fiyao Isineni matatafusi kuna iyavisiya kuna bwaduwa, ‘Kwana niya Itifita namoisi aviyaonana niniumiyai nukusi kwa fakwafakwa, kwana vikokonisiya nogonogo si fufunisiya siniva keta gonudi nenesiyai fasisiyai.’” ³ Yave Itifita namoisi i oviyeviisiya, na nenei keta fiyao Isineni si vifotuwisiya venemokena. Mosese kana wava i nakatamoka tufomu yana tovisime keta Itifita namoisi nenesiyai.

⁴ Mosese i niya tufomu i iyaviya i bwaduwa, “Yave nofemaise i bwaduwa, ‘Nuwabuna sinefouna, Itifita ana nifanakwanikwaniuwiya, ⁵ eketa kayeu namoḡa matatafusi Itifita sinenei sina mateya. Tufomu natuna kayeuna vitana yana gabu ita viya, nenei atu i sobuwa kana nivaniva nekaetoḡa witi kana tokifuwaḡa natusi kayeusi nenesiyai. Yomuyomu-menana matatafusi mikitufuwisi yota sina mateya. ⁶ Itifita kana matatafu namoḡa sina bwedi-bwaubwauwa. Bwedibwedinama muka tamo manatuwaina ita kikinomana maise keta yota muniyai muka ina kikinomana. ⁷ Eatu Isineni nenesiyai muka tamo aviyavana goyona ina kikinomana, maise muka tamo anuketa ina tanabwau-nuvanuva tene Isineni nenei o yasi yomuyomu nenesiyai. Ebe kwami Itifita namoimi kwana sanamaniya vitana Iyau Yave fiyao Isineni nenemiyai a tenesinisiya.’” ⁸ Ya tovisime matatafusi sina nemiya naukuwai sina koduwa keta sina kamanemanikuwa be yaku

namonamoḡa ana visiya keta ana niisiya. Eyo noko nenei naki ana niya.” Mosese sinena i nubusubusuwaniya eketa tufomu i sinanoviya.

⁹ Eketa Yave Mosese i mikiiyaviya i bwaduwa, “Yawane tufomu muka fonau ina nowaniya ebe kafa nuwatabau yota tunisi ana saviviniya Itifita sinenei.” ¹⁰ Mosese keta Anoni kafa nuwatabau nofe matatafusi si saviviniya tufomu matanei eatu Yave tufomu i oviyeviiya keta katekatena i gua. Na fasinei fiyao Isineni muka ita sawateweyeisi be Itifitei sina kikinomana.

12

Venuvisinatana

¹ Yave Mosese keta Anoni Itifita nenei i nusifufuwisiya i bwaduwa, ² “Yamayamana nofe kwana teneviketanuniya ebe tanake manamana yana kafa viuḡu. ³ Isineni matatafusi kwana iyavisiya kwana bwaduwa, ‘Kuyadayada kana vi10 nofe yamayamananama nenei, namoḡa tamokatamokaḡa yana sifi o gouti mwanavauna ina gibokiya tauna kana sabu nukusi fasisiyai. ⁴ Taki numa tamo kana sabu kabegona be gevageva muka kasi fata sina kakoḡoiya, nao unafafanisi nukusi sina kaniya. Namoḡa kana tuku gevageva kana ketowavai sina teniya be ina kaniya. ⁵ Sifi o gouti namoḡa mwanavauna kana manamana tamokaḡa yota kana sinibu dewadewana kwana gibokiya.

⁶ Eketa kwana kitavikavina-dewidewisiya kana nivaniva tamoka yamayamaninama atu

---

12:1 Visime Tafu 23:5, Ginaḡanaḡa 9:1-5, 28:16, Visime Nuvinav-
inana 16:1,2

kuyadayada kana vi14 kana navinavi nenei, eyo Isineni matatafusi yomuyomusima sina munusiya.

⁷ Eketa ufaufasi tunina kwana yuna keta numasima nenesiyai kwana kawa, kasi kawa kuniniusi keta kuetasi kwana nuvidaodaogona.

⁸ Nuwabunanama nenei gevagevamokesi kwana kaguwana keta kisaya onaonasi be maneka muka nakana nutuva nukusi kwana kawa.

¹¹ Yami kamokena o nofemaise. Kwana kanibubuna-vagata, kami kaevatakutakuna kwana vivaneina, eketa kiwana nimamiyai kwana givikaviniya, atu kwana venukakawa. Nofe o Venuvisinatana Kana Ka, Iyau Yave kaku vimogumogu fasinei.

¹² Yota nuwabunanama nenei Itifita ana nifanakwanikwaniuwiya keta namoga kayeusi be yomuyomu mikitufuwisi matatafusi Itifita sinenei ana nuvimatisiya. Eketa guyausima Itifita namoisi nenesiyai si kodukoduwa, matatafusi ana vimatadawanisiya. Iyau tauku Yave. ¹³ Yami numa kasi kawa nenesiyai ufaufa ina vikiyakiyaya yami kafa fakwa. Ebe tovanama ufaufanama ana kitiya, ana venuvisinatanimiya be kwami muka nukusi tovanama Itifita sinenei ana nuvimateya.

¹⁴ Manamana tamokatamokağa sinenei nofe kuyadayadanama nenei Venuvisinatana Kana Ka kwana fufufuniya yami kafa tuku, Iyau Yave avana a saviviniya fasinei. Nofe kami kwenava kwana kitavikaviniya tova matatafuna si nenemiya nenesiyai.’ ”

Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka

15 Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, “Tovanama Itifita kwana teweiya, Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka nofemaise kwana fufuniya. Kuyadayada 7 sinesiyai maneka muka nakana nutuva kwana kaniya. Kuyadayada kafa viuḡu nenei, kafa nutuva matatafuna yami numa sinesiyai kwana teweteweina. Kuyadayada kafa viuḡu keta i niya kana vi7 nenesiyai, taki aitevana maneka nutunutuvina ina kaniya, ina kakaviya Isineni namoḡa nenesiyai. 16 Kuyadayada kafa viuḡu keta yota kana vi7 nenesiyai, tamo nenei kwata yokoyokowa kodukodu fasinei. Muka tamo kwana mudadava kuyadayadasima nenesiyai eatu naki kabwaga-vitavaḡa. 17 Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka kana kuyadayada kwana kawiiya. Noko yami kafa tuku. Na tovanama nenei, ugunimi be fasekwimi Itifitei a kikinomana-nemiimiya. Na fasinei nofe kuyadayadanama kwana kitavikaviniya kami kwenava tova matatafuna si nenemiya nenesiyai.”

Venuvisinatana Kana Kafa Viuḡu

21 Eketa Mosese Isineni tokawakawa matatafusi i vakukusisiya keta i iyavisiya i bwaduwa, “Kwana niya keta sifi o gouti mwanavauna kwana gibokiya eketa ugunimi fasimiyai kwana munuya Venuvisinatana Kana Ka fasinei. 22 Vanekuwe dadana kwana nufwafwa keta ufaufa na bobonusi nenesiyai kwana nukutuva keta kawa kuniniusi be kuetasi kwana nuvidaodaḡona. Muka tamo aitevana numai ina kikinomana kana nivaniva

---

12:15 Yauna 23:15, 34:18, Visime Tafu 23:6-8, Ginaḡanaḡa 28:17-25, Visime Nuvinavinana 16:3-8

nuwabuni. ²³ Nuwabuna kawasasana nenei Yave Itifita ina nifanakwanikwaniuwiya keta Itifita ugunisi tamokatamokaḡa nenesiyai, namoḡa kayeusi ina nuvimatisiya. Atu tovanama ufaufa ina kitiya numa kasi kawa kuniniusi be kuetasi, yami numa ina venuvisinatanisiya. Mate kana kaetoḡa abamei muka ina sawateweyi be ina kanasuna yami numai keta natunatumi namoḡa kayeu ina nuvimateisi. ²⁴ Nofe Venuvisinatana Kana Ka kwami keta natunatumi kwana kitavikaviniya kami kwenava fakwafakwa-vaḡasina. ²⁵ Eketa tovanama kwana niya fwayafwayanama Yave i bwadudabedabiya ina venimiya nenei, kwana kitavikaviniya kami kwenava. ²⁶ Tovanama natunatumi sina nutoniimiya Kanama kana givina fasinei, ²⁷ kwana iyavisiya kwana bwaduwa, ‘Nofe o Venuvisinatana bwanaosena, Yave kana vimogumogu fasinei. Manatuwaina Itifita sinenei noko nuwabunanama nenei, Yave yata numa i venuvisinatana. Itifita fiyagenagena namoḡa kayeu i nuvimatisiya eatu natunatuta i ofafafisiya.’” Tovanama Mosese i nusifufukooḡa, namoḡa matatafusi si koduwa keta Yave nenei si kodukoduwa. ²⁸ Eketa avana Yave, Mosese keta Anoni i visimeisiya, naki maisemoka si muniiya.

Itifita Fiyagenagena Namoḡa Kayeu Si Mateya

²⁹ Nuwabuna sinefouna nenei, Itifita fiyagenagena namoḡa kayeu matatafusi Yave i nuvimatekoḡoisiya. Tufomu natuna kayeu vitana yana gabu ita viya, nenei i vibusuwa keta i sobuwa kana nivaniva finisina

natuna kayeu deni sinenei nenei. Keta yota yomuyomu-menana natunatusi mikitufuwisi i nuvimatisiya. ³⁰ Noko nuwabunanama nenei tufomu yota yana tovisime keta Itifita kana matatafu namoḡa si kenovinisiya. Eatu numa tamokatamokaḡa sinesiyai o mate, na fasinei matatafusi si bwedibwaubwauwa. ³¹ Tamoka nuwabunanama nenei tufomu Mosese keta Anoni i wenisiya eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Yami sabu nukusi kwa kikinomana! Yaku fwayafwaya kwa teweyei be kwa nai Yave nenei kwa kodukodu avana kwa bwaduwia maise. ³² Yami sifi, yami gouti keta yami bunumakau nukusi kwa vaisi be kwa nai. Eatu yami Guyau yota nenei kwana kawakawanunukuwa be ina sawanu wagabubuwikiwa.”

³³ Itifita namoisi fiyao Isineni si nuyakayakanisiya be sina venuniya. Si iyavisiya si bwaduwa, “Taki muka kwana nai, nao matatafuki kana matekooḡa.”

³⁷ Fiyao Isineni kaesiyai Namesese si noḡokawawa keta si niya Sukoti. Namoaḡa o kasi yagwana 600,000 maise, eatu muka vivine keta fiyagenagena sita sawanatusi. ³⁸ Namoaḡa yagwanisi tunisi yota Isineni si tuyanomwanisiya keta nukusi si niya. Yasi sifi be gouti keta bunumakau waumisi nukusi si niisiya. ³⁹ Itifita namoisi yasi nuyakayakanai be si gisoḡosoḡowa keta muka tamo kawasasa be biyawasa sita gidewadewa. Eketa kausibi yafoyafofosi si unaniina. Noko nenei maneka muka nakana nutuva si kaguwana.

⁴⁰ Fiyao Isineni si fakwa Itifita manamana kana

yagwana 430.

Venuvisinatana Kana Ka Kana Ketaketa

⁴³ Yave Mosese keta Anoni i iyavisiya i bwaduwa, “Venuvisinatana Kana Ka kana ketaketa nofemaise. Muka tamo avi tene wagawaga ina kawiyei. ⁴⁴ Kami kaetoḡa gabanai kwa kimwanisiya, kasi nufota sina kaniya eatu nauna nufifina sina viya. ⁴⁵ Aviyaonana wagawaga sinemiyai keta yota yami tomudadava kwa fatifatsiya, muka sina kaniya. ⁴⁶ Venuvisinatana gevagevana numanama sinenei kwa gidewadewiya, kwana kaniya. Muka tamo viyona kwana kikinomanei menanai. Yota muka tamo seḡana kwana kotoviya. ⁴⁷ Isineni kami matatafu Venuvisinatana Kana Ka kwana kawiiya.”

13

Gwadimonamona Namōḡa Kayeu Kana Tenesineina

¹ Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, ² “Fiyagenagena namōḡa kayeu matatafusi kwana tenesinisiya fasikuwai. Matatafusi namōḡa kayeu keta yota yomuyomu mikitufuwisi matatafusi Isineni sinenei o Iyau fasikuwai.”

¹¹ Mosese fiyao Isineni i nusifufuwisiya i bwaduwa, “Kenani namoisi fwayafwayasiyai Yave ina niimiya naki avana yana bwadudabadaba fifiwanina i teniya kwami keta waḡawaḡami nenesiyai maise. Tovanama Yave fwayafwayanama

ina venimiya nenei, ¹² natunatumi kayeumi keta yota yomuyomu namoġa mikitufuwisi kwana tenesiniya. Matatafusi yomuyomu namoġa mikitufuwisi o Yave fasinei. ¹³ Eatu kana fata doniki natusi namoġa mikitufuwina fasinei, sifi mwanavauna nenei kwana nuvitamaniya. Taki doniki muka kwana nuvitamanei, nao kayona kwana kotoviya. Eatu natunatumi namoġa kayeumi matatafusi kwana nuvitamanisiya.

¹⁴ Tova munina natunatumi sina nutoninuvenuveimiya sina bwaduwa, ‘Ava uġuna nofe ta fufufuniya?’ Kwana iyavisiya kwana bwaduwa, ‘Fafani Itifita nenei ta vitovikaetoġa, eatu Yave yana fiwana utubasinei i kikinomana-nemiita. ¹⁵ Itifita tufomu katekatena i gua keta muka ita sawateweyeita tana kikinomana. Na fasinei Itifita namoisi natunatusi kayeusi keta yomuyomu natunatusi mikitufuwisi matatafusi tamo nenei, Yave i nuvimatisiya. Noko uġuna eketa yomuyomu natunatusi mikitufuwisi matatafusi ta vivibwanaoseisiya Yave nenei eatu fiyagenagena namoġa kayeu matatafusi tana nuvitamanisiya.’ ¹⁶ Nofe ita vikiyakiyaya vitana sisikufa nimamiyai maise keta yota tafakaimiyai. Uġuna Yave yana fiwana utubasinei Itifitei i kikinomana-nemiita.”

²⁰ Menana Sukoti si teweiya atu si niya menana Etami nenei si vikabaġa fwayafwaya nunumonumona kafakainei. ²¹ Yave i viketanunisiya. Kuyadayada nenei busibusi vikoġona-misimisinina i viviketanuna kunausi. Eatu nuwabuna nenei o kai noyana maise vikoġona-

misimisinina i viketanunisiya keta i vivikimayeta. Noko nenei eketa kasi fata kuyadayada be nuwabuna sina niniya.

14

Itifita Tufomu Isineni I Omunitawisiya

⁵ Tovanama Itifita tufomu biga i nowaniya vitana fiyao Isineni si dibwana, yana tovisime nukusi yasi nuwanuwa i kaviniya keta si bwaduwa, “Avamasi venemokena ta fufuniya? Yo kata kaetoḡa Isineni ta gionoveisi si ninai.” ⁶ Eketa tufomu aviya kana waganusoni i gidewadewiya keta yota yana tonuaviya i visiya. ⁷ Waganusoni dewadewasiḡa i givikasisiya kasi yagwana 600 i visiya, yota Itifita kana waganusoni matatafusi i visiya, waganusonisima tamokatamokaḡa na kasi kaimatana nukusi. ⁸ Yave Itifita tufomu katekatena i giviguiya eketa fiyao Isineni i omunitawisiya, eatu tasike na yasi gasisi si niniya. ⁹ Itifita namoisi si omunitawisiya. Tufomu na yana osi keta waganusoni, waganusoni kasi tovidibwana keta yota tonuaviya kaeyai matatafusi si venukwavinisiya kana nivaniva Gibo Yabeyabenina kafakainei, menana Fi-ainoti niniunei si venuovisiya eatu fafaninei o menana Baani-sefoni. Nokomai fiyao Isineni si nifakwa kana tovai, Itifita namoisi si kikinomanisiya.

¹⁰ Tovanama fiyao Isineni matasi i kanakasiya, si kitisiya Itifita tufomu na yana tonuaviya nukusi si vavanenemiya niniusiyai. Matuta i gifofonisiya nenei si bwedisitasita Yave nenei.

¹¹ Keta si odowa Mosese nenei si bwaduwa, “O namaise, muka tamo kididiku Itifita

nenei yo ku nemiikiya wanakikaoḡowai kana vikamatemateya? Avamasi ku fufuniya nenekiyai? Ava fasinei Itifitei ku kikinomana-nemiyeiki? ¹² Yawane Itifita ta fakwafakwa nenei ka iyaviwa ka bwaduwa, ‘Ku teneiki be ka fakwa naki ka vivikaetoḡa Itifita namoisi nenesiyai.’ Vikaetoḡa o dewadewamataina yo vikamatemate wanakikaoḡowai.”

¹³ Eatu Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Muka kwana matuta! Naki kwana misinimoka fakinina eatu kwana kitiya namaise Yave ina gifafaneimi. Itifita namoisi kimoki kwa kitikitsiya, muka yota kwana kita-savavineisi. ¹⁴ Yave ina nuaviya fasimiyai na fasinei kwana nigwanamoka.”

Isineni Namoise Yasi Dibwana Gibo Nenei

¹⁵ Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Ava fasinei yo ku bwedibweditasita nenekuwai? Fiyao Isineni ku iyaveisi be naki si nimoka.

¹⁶ Eatu ya kiwana kuna ginakasiya keta gibo kuweyaina kuna tuniya be gibo ina kawiya atu sinefounei fwayafwaya kokoninei kwana tamana.

¹⁷ Itifita namoisi katekatesi ana giviguamokiya be sina venuomunitawimiya. Atu yaku vikaiwabu ana viya tovanama tufomu na yana tonuaviya, waganusoni yota waganusoni kasi tovidibwana ana vatanisiya. ¹⁸ Noko nenei Itifita namoisi sina sanamanikuwa vitana Iyau tauku Yave.”

¹⁹ Eketa Guyau kana kaetoḡa abamei fiyao Isineni kunausi i niniya, eava i makaviniya kumunisi i misiniya. Yota busibusi vikoḡona-misimisinina kunausi i makaviniya kumunisi, ²⁰ keta fiyao Isineni atu Itifita namoisi kasi kawasasai

i misiniya. Tovanama i nuwabuna, busibusi kumanovana i gikikinomaniya Itifita namoisi nenesiyai eatu mayesina fiyao Isineni i tafisiya. Noko nenei fiyao Isineni keta Itifita namoisi muka kasi fata be sina vikanenemi niniusiyai nuwabuna kana matatafu.

²¹ Mosese nimana i tuniya gibo kuweyaina, eketa Yave fonimana fifiwanina gagasei i vininitiya. Nuwabuna kana matatafu i sivenumasana keta gibo i katuuya atu fwayafwaya kokonina i kikinomana.

²² Gibo fafaninei fafaninei i nuvivaniya maise nabenabe eatu sinefounei fwayafwaya kokoninei si tamana.

²³ Eatu yota Itifita namoisi si omunitawisiya munitafwamokesiyai. Tufomu yana osi keta yana waganusoni yota waganusoni kasi tovidibwana si venukwavinisiya gibo sinefounei. ²⁴ Eatu muniyai yo tova kana fou ina vitetiya, kai noyana busibusi vikoḡona-misimisina etanei, Yave i kitanusinowa Itifita tonuaviya nenesiyai keta i venuvibaubausiya. ²⁵ Yasi waganusoni kaesi i givigoyusiya eketa si dibwana-tukatuka. Eketa si bwaduwa, “Fiyao Isineni ta dibwaneisi! Yave i badiwaga Isineni fasisiyai keta i nunuaviita.”

²⁶ Tovanama fiyao Isineni si tamanakooḡa, Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Nimau ku tunei gibo kuweyaina be ina makaviniya Itifita namoisi keta yasi waganusoni yota waganusoni kasi tovidibwana etasiyai.” ²⁷ Tovanama vanavana i kukusifuya, Mosese nimana i tuniya gibo kuweyaina keta gibo i nutamane-savaviniya kana

kiviyai. Eketa Itifita namoisi nuwanuwasi be sina dibwana eatu Yave gibowai i vigaviviniya. ²⁸ Gibo i nutamane-savaviniya keta waganusoni be waganusoni kasi tovidibwana i kabwanisiya. Atu Itifita tonuaviya matatafumokesi Isineni si omunitawisiya gibo sinefounei, muka tamo mainigenigesi.

³¹ Tovanama fiyao Isineni si kitiya namaise Yave yana fiwana utubasinei i saviviniya Itifita namoisi nenesiyai, Yave si omatumatutiya keta si vitumaḡaniya maisemoka yota kana kaetoḡa Mosese.

15

Mosese Yana Osedavadava

¹ Noko muninei Mosese keta fiyao Isineni nofemaise si osedavadava Yave nenei.

“Yave ana osedavadaviya
uḡuna yana kaiwabu i vanemataiya.

Yasi osi be kasi tovidibwana nukusi
gibowai i tewesobusobuwisiya.

² Yave tanake yaku fiwana eketa i gifafafanikuwa
fasinei,
a oseosedavadaviya.

Tanake yaku Guyau, ana daviya.
Tanake amaku yana Guyau, ana ginakasiya.

³ Yave o aviya kana kaimatana,
kana wava o Yave.

⁴ Itifita tufomu yana aviya kasi waganusoni keta
yana tonuaviya nukusi

- i tewesobuwisiya gibowai.
 Tufomu yana tonuaviya tomatakaikai,
 Gibo Yabeyabenina nenei i vigamomonisiya.
- ⁵ Gibo i kabwanisiya
 eketa si kenogavivina ogodibu sifunei maise ga-
 bana.
- ⁶ Yave yo, kikikataiu
 fifiwanamataina.
 Yave yo, kikikataiweu
 nifanifaiu ku venuyauyaunisiya.
- ⁷ Aviyaonana si vikaniyabiniwa ku vatanisiya
 uḡuna kwaḡa ku vanemataiya.
 Keta ya kayokuḡa busubusuwanina i nuyauyauniya
 keta ku vikanayaunisiya vitana nimwau
 sedovayana maise.
- ⁸ Niuḡu kawasiveinei
 gibo ku nuvivaniya.
 Nefo nutanasagusagusi si misiniya fita maise.
 Ogodibu sinefounei gibo i kokoniya.
- ⁹ Nifaiu i onavaneya,
 ‘Ana omunitawisiya, keta ana tabisiya.
 Yasi nogonogo matatafuna ana vitukuwiya,
 nuwanuwaku aviyavana maise ana viya.
 Yaku fetu ana sinayaginiya
 keta nimakuwai ana nuyaunisiya.’
- ¹⁰ Eatu kawasiveiu nenei
 gibo i kabwanataunisiya.
 Keta yoyo nutanasagusagusi nenesiyai
 si gamomona gabana daunina maise.

- 11 Yave yo, mukamokena tamo avi guyau maise kwaḡa!
 Aitevana tamo maise kwaḡa, dewade-wamokeu keta tafutafuu?
 Sina matutiwa keta sina daviwa
 uḡuna kiyakiyaya kafa nuwatabau
 ku gikikinomanisiya.
- 12 Kikikataiu ku tuniya
 keta nifanifaiu fwayafwaya i tononisiya.
- 13 Ya nuwagabubu fakwafakwa-vaḡasina nenei
 ya namonamoḡa ku tutuvisobusiya
 ku viketanunisiya,
 ya fiwana utubasinei ku viketanunisiya
 keta ku niisiya ya kafa fakwa tafutafuna nenei.
- 14 Bigau ina kewa nenei, mani kunuma namoisi
 sina akikinikuna na yasi matuta.
 Finisitiya namoisi matuta nakasina
 ina gifofonisiya.
- 15 Edomu kasi kaiwabu sina matutamoka.
 Yota Moabi kana toviketanunineina na yasi
 matuta sina akikinikuna.
 Kenani kana matatafu, matutai
 ina kafuwafuwaisiya.
- 16 Matatafusi matuta nakasina ina gifofonisiya.
 Yave yo, kataiu yana fiwana sina kitiya nenei,
 sina misinivaḡata vitana gabana maise,
 kana nivaniva kima ya namonamoḡa
 kana niunisiya,
 kana nivaniva namoikima vikaetoḡa nenei
 ku ketoyaukiya kana niunisiya.
- 17 Yave yo, kuna kanasunisiya be tauḡu ya koyai
 kuna vitoḡamenanisiya —

menananama ku gibokiya be kuna fakwiiya
 nenei,
 numanama tafutafuna tauḡu
 ku omanafufuniya nenei.

18 Kwaḡa Yave ya namonamoḡa nenesiyai
 kuna visime-vaḡata.”

Miniyami Kana Ose

19-21 Anoni nouna Miniyami tomatakawa, ki-
 nage kabesona nimanei i givikaviniya keta vivine
 matatafusi si muniiya si kikinomana si nukinageya
 keta si vaḡa. Eketa Miniyami nofemaise i oseya,

“Yave tana osedavadaviya
 uḡuna yana kaiwabu i vanemataiya.
 Yasi osi be kasi tovidibwana nukusi
 gibowai i tewesobusobuwisiya.”

Tovanama Itifita tufomu yana osi keta yana
 aviya kasi waganusoni yota kasi tovidibwana
 nukusi gibo sinenei si kanasuna, Yave gibo
 i viyewiya keta i kabwanataunisiya. Eatu Isineni
 namoisi o gibo sinenei atu fwayafwaya kokoninei
 si niya.

Ukowa Onaonana I Dewadewa

22 Mosese fiyao Isineni i viketanunisiya keta
 Gibo Yabeyabenina si teweiya atu si kanasuna
 fwayafwaya nunumonumona kana wava Suwa
 nenei. Kuyadayada tonusi fafaninama nenei
 si niniya eatu muka tamo ukowa sita nisaḡai.
 23 Atu tovanama si kikinomana kabaḡa kana wava
 Manai nenei, ukowa si nisaiya. Eatu kayomunina o

onaonana eketa muka yu kana nufota. (Na fasinei keta kabainama si weniya Manai.)*

²⁴ Namogā si odowa Mosese nenei si bwaduwa, “Avana kata yumiya?” ²⁵ Na fasinei Mosese Yave nenei i bwedisitasita eketa Yave kai kafewina i visawaveniya. Tovanama i tewesobuwiya ukowai, ukowa i dewadewa.

Nokomai namogā yasi fakwafakwa fasinei Yave visime i venisiya be i anuvinuvisiya taki sina muniya o muka. ²⁶ I bwaduwa, “Taki fonaku kwana nowanautuutuya keta yaku nuwanuwa kwana muniya be yaku visime matatafuna kwana vifotuwisiya, nao visafwavinagāsima Itifita namoisi a venisiya muka ana nemiyeisi nenemiyai. Uguna Iyau Yave kami togivibwina.”

²⁷ Noko muninei si nemiya menana Enimu nenei keta fonufonu 12 yota bodaboda kaisi 70 si nisaisiya. Nokomai ukowa kafakainei si vikabaḡa.

16

*Fwayafwaya Nunumonumonei Guyau
Kabwaga I Venisiya*

¹ Fiyao Isineni matatafusi Enimu si teweiya atu si niya fwayafwaya nunumonumona kana wava Sini nenei. Sini o Enimu keta koya Sainai kasi sinefouwai. Tovanama Itifita si teweiya, yamayamana tamokaḡa i kakaviya muninei, kuyadayada kana vi15 yamayamana kana vinuwa nenei si kikinomana nokomai. ² Yota nokomai matatafusi si odowa Mosese keta Anoni nenesiyai.

---

* **15:23** Ibeniu fonasiyai manai kana givina maise onaona.

³ Si iyavisiya si bwaduwa, “Oiyoi. Yawane Itifita ka fakwafakwa nenei Yave ita nuvimatemokikiya nonowana. Nokomai toamatanigwanai gevageva be kabwaga tuninatunina ka kakawayosa. Eatu kwa noḡokawawa-nemiikiya fwayafwaya nofe nunumonumonei be vitanona nenei matatafuki kana domunakooḡa.”

⁴ Keta Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Ku vaneneḡa! Kabwaga abamei ana gininisiwaiya fasimiyai. Kuyadayada tamokatamokaḡa namoḡa sina kikikinomana be kasi ketowavai kabwaga sina ooyuna na kuyadayadanama fasinei. Nofe ketaketanama nenei, ana anuvinuvisiya be ana kitiya taki yaku gisawakedana sina muniya o muka. ⁵ Oyuna ina niniya atu kuyadayada kana vi⁶ nenei sina oyuna-vaḡata kuyadayada nuwesi fasisiyai keta sina gidewadewiya.”

¹¹ Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, ¹² “Fiyao Isineni yasi odo a nowaniya. Ku iyaveisi, ‘Vanavana kusibanina nenei nao gevageva kwana kawa eatu nuwabuni nao kabwaga kwana kasiyuwa. Nokomai nuwatami ina kanabunabuya vitana Iyau o Yave yami Guyau.’ ”

¹³ Navinavinama nenei manuwa maise bunini nakanakasisi waumisi si noḡokanasuna keta kabaḡa si gikafufuya. Atu nuwabuni nao bunuva fwayafwaya i weibutiya. ¹⁴ Eketa tovanama bunuva i kokoniya, aviyavana yanayanana keta bigabigana vitana nafiya giyauyauneinana maise fwayafwayai i vidabodabowa. ¹⁵ Tovanama fiyao

Isineni si kitiya, si bauwiya keta tututausi nenesiyai si vikanunutiya si bwaduwa, “Nofe aviyavana?”

Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Nofe kabwaganama Yave i venimiya kwana kaniya. ¹⁶ Yave nofemaise yana gisawakedana i bwaduwa, ‘Namoga tamokatamokaḡa tauna yana ka kana ketowavai ita oyuna. Namoga tamokatamokaḡa ugunina fasisiyai ina oyuna naki bobonu nuwesi kasi naḡanaḡai.’”

¹⁷ Eketa fiyao Isineni Yave yana visime si muniya. Tunisi si oyuna nakasina eatu tunisi o bobonu kunegitosiḡa. ¹⁸ Eatu tovanama si ketowava nenei, matatafusi naki kasi fata. Aviyaonana si oyuna nakasina o muka tamo ita tufo, yota aviyaonana bobonu kunegitosiḡa o naki kasi fata. Namoga ugunina tamokatamokaḡa naki kasi naḡanaḡai.

¹⁹ Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Muka tamo aitevana ina tenetuuwei kumana fasinei.” ²⁰ Eatu fiyao Isineni muka yana bwadu sita muniyei. Tunisi si tenetuuwina i toḡanumasana kana nivaniva nuwabuni eketa mwatamwata si vimaiya keta i kuyuwa. Na fasinei Mosese namoga i nuwagoyowisiya.

²¹ Nuwabuni tamokatamokaḡa nenei matatafusi si ooyuna kasi ketowavai ka fasinei, atu tovanama vanavana i nunuinaina, tufotufo i kakabudaniya. ²² Kuyadayada kana vi6 nenei, namoga tamokatamokaḡa tauna fasinei yana oyuna kana naḡa i vivinuwiya i vanevaneya bobonu nufunina kana naḡa. Eketa Isineni kasi toviketaneina matatafusi si nemiya

Mosese nenei eketa yasi oyunanama fasinei si vinuwakatiya.

²³ Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Yave nofemaise yana visime. Kumana o viyawasi kana kuyadayada. Kuyadayadanama o Sabati tenetenesineinana Yave kana vifotu fasinei. Eketa taki aviyavana kuna vitakuya, nao ku vitakuya eatu taki kuna vitaviya o ku vitavai. Atu tufotufu matatafuna, kuna odewadewiya kana nivaniva nuwabuni.”

²⁴ Mosese yana visime nenei namoḡa yasi tufotufu si tenetuuwina kana nivaniva nuwabuni, atu muka ita kuyu o mwatamwata sita vimaḡai. ²⁵ Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Kimoki nofe kabwaganama kwana kaniya uḡuna kuyadayada nofe o Sabati tenetenesineinana Yave nenei. Kuyadayada kimoki muka tamo kabwaganama fwayafwayai kwana nisaḡai. ²⁶ Kuyadayada 6 nenesiyai kwata ooyuna. Eatu kana vi⁷ nenei nao Sabati eketa muka tamo kuna nisaḡai.”

²⁷ Eatu kuyadayada kana vi⁷ nenei namoḡa tunisi si kikinomana oyuna fasinei atu si venuokava. ²⁸ Keta Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Yaku gisawakedana be yaku visime kwa adibutoyotoyoḡakaoḡoweisi! ²⁹ Kwana tukuya vitana Sabati o Iyau Yave a venimiya. Na fasinei kuyadayada kana vi⁶ nenei bobonu kana naḡa i vifofwiya ebe kuyadayada nuwesi ina givikavinimiya. Kuyadayada kana vi⁷ nenei tamokatamokaḡa yana vadai ina toamatanigwana eatu muka ina kikinomana ina oyuna.” ³⁰ Na uḡuna

kuyadayada kana vi7 nenei namoḡa si viyawasiya.

³¹ Fiyao Isineni kabwaginama si weniya mana.*

³⁵ Fiyao Isineni mana si kanikaniya manamana 40 sinenei kana nivaniva Kenani kana nabaonota nenei si kikinomana, fwayafwayanama nenei sina vimenana.

17

Guwakaukuna Nenei Ukowa I Ketosiwaḡa

Ginaḡanaḡa 20:1-13

¹ Fiyao Isineni matatafusi fwayafwaya nunumonumona kana wava Sini si teweiya keta si toḡavenudadana Yave yana visimeyai. Nefidimu nenei si vikabaḡa eatu muka tamo ukowa kafa yu. ² Na fasinei namoḡa si vikawabwadubwaduwa Mosese nenei si bwaduwa, “Ukowa kwa veneiki ka yuwa!”

Eatu i kawafatisiya i bwaduwa, “Ava fasinei ta vivikawabwadubwadu? Ava fasinei Yave kwa aanuvanuvai?”

³ Eatu namoḡa kayosi i nusonimoka eketa Mosese nenei si odowa si bwaduwa, “Ava fasinei Itifitei ku kikinomana-nemiyeiki? Omasi natunatuki be yama yomuyomu nukusi kayonusoniyai kuna nuvimatikiya!”

⁴ Eketa Mosese Yave nenei i bwedisitasita i bwaduwa, “Avamasi ata savivinei namoḡasima nofe nenesiyai? Tova kabegomokena gabanai sina fonufonukuwa.”

16:31 Ginaḡanaḡa 11:7,8 * **16:31** Ibeniu fonasiyai mana kana nowanowana maise Nofe aviyavana? **16:35** Yosuwu 5:12

17:1 Ginaḡanaḡa 20:2-13

⁵ Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Isineni tokawakawa aviyesi kuna ovisiya keta kiwananama ku kanuwiiya ukowa Naeni, kuna viya be namoḡa kunausi kwana niya.

⁶ Koya Sainai* nenei kunaugū guwakaukuna etanei ana misimisiniya. Na guwakaukunanama kuna naviya keta ukowa ina ketosiwaḡa ebe namoḡa sina yuwa.” Eketa Isineni tokawakawa matasiyai Mosese i saviviniya.

⁷ Fiyao Isineni Mosese nenei si vikawabwadubwaduwa yota Yave si anuvanaviya tovanama si bwaduwa, “Yave kita nukusi o muka?” Na uḡuna kabainama i weniya Masa† keta Meniba.‡

Isineni Atu Ameneki Nukusi Si Vikamunumunuwa

⁸ Fiyao Isineni yawane Nefidimu nenei si fakwafakwa, atu Ameneki namoisi si nemiya keta si vibutusiya. ⁹ Eketa Mosese Yosuwā i iyaviya i bwaduwa, “Yata namoḡa kuna gibokisiya ebe sina niya Ameneki namoisi nukusi sina nuaviya. Kumana kiwananama Guyau i iyavikuwa ana uniya, ana givikaviniya keta nukusi koya etanei ana misiniya.”

¹⁰ Eketa namaise Mosese i iyaviya maise, Yosuwā i saviviniya eketa Ameneki tonuaviya nukusi si nuaviya. Na tovanama nenei Mosese be Anoni keta Une si vaneya koya etanei. ¹¹ Tovanama Mosese nimanei kiwana i giginakasiya, Isineni tonuaviya nifanifaisi si fifiwanateweisiya. Atu

---

* **17:6** Ibeniu fonasiyai Onebi, Sainai kana wava kana vinuwa. † **17:7** Ibeniu fonasiyai Masa kana givina maise anuvanava. ‡ **17:7** Ibeniu fonasiyai Meniba kana givina maise vikawabwadubwadu.

tovanama kataina si seḡaseḡakamekameya be nimana si sobusobuwa, nao Ameneki tonuaviya si oomanimaniniya. ¹² Mosese kataina si dauna keta kasi ginakata i bauwiya. Na fasinei Anoni keta Une gabana si teniya Mosese sifunei eketa i nuvitoḡa. Eatu tamo i misiniya kukikikataina yota tamo kukikimawana, eketa nimana si katunakata kana nivaniva vanavana i sonuwa. ¹³ Noko nenei Yosua Ameneki tonuaviya i vatanisiya.

18

Yeteno Mosese I Venufotiya

¹ Mosese kawana amasi Yeteno, Midiyani kasi guyau kana tovibwanaose, i biganowana iba matatafuna avana Guyau i saviviniya Mosese keta fiyao Isineni fasisiyai yota namaise Itifitei i kikinomana-nemiyeisi.

⁵⁻⁶ Tovanama Mosese i vikabaḡa Guyau yana koya nenei fwayafwaya nunumonumonei, Yeteno yana kisuya i vininitiya Mosese nenei i bwaduwa, “Kawau keta natunatuu namoḡa nasi nuwa nukusi ka nenemiya kana venufotiwa.”

⁷ Tovanama si kikinomana, Mosese nawana i venufotefotiya keta i koduwa i viyuiya. Si vikanunutoniya si bwaduwa, “Namaise, dewadewau?” Eyo si kanasuna Mosese yana vadai.

⁸ Mosese nawana iba matatafuna i nusifufuwiya avana Yave i saviviniya Itifita tufomu keta yana namonamoḡa nenesiyai, fiyao Isineni kasi gifafafana fasinei. Yota i nusifufuwiya namaise namoḡa dauna si kamukonisiya ke'ta tofwanei eatu namaise Yave i gifafafaneisi. ⁹ Yeteno i sebobowa

tovanama i nowaniya, iba dewadewasi matatafusi Yave i savivinisiya fiyao Isineni fasisiyai tovanama i gifafafanisiya Itifita namoisi nimasiyai.

¹⁰ Yeteno i bwaduwa, “Yave a daviya uḡuna i gifafafanimiya Itifita namoisi keta tufomu nenesiyai. Venemokena! Fiyao Isineni i gifafafanisiya Itifita namoisi nimasiyai.

¹¹ Nofe kakimokimokima tu naki a sanamaniya venemokena, gewa Yave tanake fifiwanamokena muniyai yo guyau matatafusi namoḡa si kodukoduwa nenesiyai, uḡuna Itifita yasi vitoagoyogoyo keta yasi viibakaokaogō nenei yana namonamoḡa i gifafafanisiya.”

Yeteno Mosese I Oniya

Visime Nuvinavinana 1:9-18

¹³ Tovanama tova i kakatakiya, Mosese i nunuvitoḡa kafa nuesana kana kivi nenei keta namoḡa unau-nasi nukusi yasi avigwavigwaeḡa i vanevaneneisiya. Si misimisiniya nuwabuni keta si fotafota kana nivaniva nuwabuna.

¹⁴ Tovanama Yeteno i kitiya Mosese iba matatafuna i savisaviviniya namoḡa fasisiyai, i iyaviya i bwaduwa, “Avamasi nofe ku fufufuniya namoḡa fasisiyai? Namaise yo savivina nofe ku ookeyei, eyo namoḡa matatafusi nuwabuni si misimisini kana nivaniva nuwabuna?”

¹⁵ Mosese i nufata nenei, “Nofemaise a savisaviviniya uḡuna namoḡa si nenemiya nenekuwai be sina sanamaniya avana sita fufuniya Guyau yana nuwanuwa maise. ¹⁶ Tovanama namoḡa nasi nuwa sina avigwavigwaeḡa, sina nemiya nenekuwai eketa iyau a vivinuwadaniya nasi nuwa nenesiyai

aitevana o dawaniniina, eketa Guyau yana gisawakedana keta yana visime a iyaiyavisiya.”

17 Yeteno i iyaviya i bwaduwa, “Nofemaise muka dewadewana. 18 Savivina nofe daunamokena eketa muka kana fata kuna okeyekeyei. Ya namonamoḡa nukusi tututaumi yawasimi kwa weiweikanatuya. 19 Ku vaneneḡa, atu bwaduovivita ana veniwa keta Guyau kwaḡa nukusi. Kwaḡa ka nufota be namoḡa yasi nusuyai kuna misiniya be Guyau kuna nusifufuwiya namoḡa yasi avigwavigwaeḡa fasinei. 20 Kwaḡa kuna visawavenena namoḡa nenesiyai Guyau yana gisawakedana keta yana visime. Yota kuna givisawakedana yasi fakwafakwa yota namaise sina fufuna kana matanabobotai. 21 Eatu yota namoḡa tunisi tosanamana kuta vinuwadadanisiya sabu matatafusi sinesiyai kuta gibokisiya ebe namoḡa nenesiyai sita vitovisimeya. Tunisi 1,000 namoḡa nenesiyai sita vitovisimeya, tunisi 100, tunisi 50 eketa tunisi 10. Namoisima kuta gibokisiya o tasike Guyau kana tofifotu, yota tasike yami tumaḡana nenesiyai eketa yota tasike muka tovitutusebaseba sina fonaḡoveisi. 22 Tova matatafuna tasike sita vivinuwadadana namoḡa yasi avigwavigwaeḡa fasisiyai. Keta avigwavigwaeḡa nakanakasisi sita nemiisiya neneweu eatu meyameyanisi o tututausi sita gidawaniniisiya. Dauna sina unavivitiwa be neneweu ita meyameyana. 23 Taki nofemaise kuna saviviniya, Guyau ina viketanuniwa keta muka yawasiu ina kanaonosiya ebe namoḡa nofe matatafusi keiya nenei sina makavina yasi numai.”

²⁴ Mosese nawana yana bwadu i nowaniya eketa avana i bwaduwiya maise, matatafuna i saviviniya. ²⁵ Fiyao Isineni kasi matatafu sinesiyai tosanamana i gibokisiya be namoḡa nenesiyai sina vitovisimeya. Tunisi 1,000 namoḡa nenesiyai si vitovisimeya, tunisi 100, tunisi 50 eketa tunisi 10. ²⁶ Tovisimesima tova kana matatafu si vivinuwadadana namoḡa yasi avigwavigwaeḡa fasisiyai. Avigwavigwaeḡa daudaunisi si nenemiisiya Mosese nenei eatu nama meyameyanisi o tututausi si vivinuwadadanisiya.

²⁷ Eyo Mosese nawana i vioiyoo wiya eketa Yeteno i makaviniya yana fafaniyai.

19

Yave Tauna I Gikikinomaniya Koya Sainai Nenei

² Fiyao Isineni Nefidimu nenei si noḡokawawa keta si niya fwayafwaya nunumonumona kana wava Sainai nenei. Nokomai koya Sainai uḡunei si vikabaḡa. ³ Keta Mosese i vaneya koyai ebe Guyau nukusi sina vikaninisaḡa fasinei.

Koya nenei Yave i bwauwa Mosese nenei keta i iyaviya be fiyao Isineni, Yakobo susukwana, ina iyavisiya ina bwaduwa. ⁴ “Kwami tututaumi naki kwa kitiya avana a saviviniya Itifita namoisi nenesiyai, eketa namaise a unimiya vitana manubutu fefesiyai natusi sita noḡoveneveneri maise eketa a nemiimiya nofemai nenekuwai. ⁵ Taki yaku bwadu kwana muniisiya be yaku dedeni muka kwana yasei, nao kwami

---

19:5 Visime Nuvinavinana 4:20, 7:6, 14:2, 26:18, Taitusi 2:14

19:5 1 Fita 2:9

yaku namonamoḡa. Iyau yaku fwayafwaya matatafuna, eatu namoḡa matatafusi nenesiyai kwami ana gibokimiya ebe kwami Iyau yaku nogonogofou. ⁶ Kwami kwana vitovibwanaoseya fasikuwai eketa kunumimi tenetenesineinana Iyauḡa fasikuwai. Naki maise fiyao Isineni kuna nusifufuwisiya.”

⁷ Eketa Mosese koyei i sobuwa keta namoḡa kasi tokawakawa i katuvivisiya, eketa iba matatafuna avana Yave i visimeiya maise i nusifufuwisiya. ⁸ Eketa namoḡa matatafusi tamo nenei si nufata si bwaduwa, “Iba matatafuna Yave i bwaduwisiya maise kana saviviniya.” Keta namoḡa yasi nufata Mosese i bwaduwe-kikinomaniya Yave nenei.

⁹ Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Busibusi badobadonei ana nemiya neneweu keta ana nusifufuwiwa be namoḡa fonaku sina nowaniya ebe tova matatafuna sina vivotumaḡaniwa.”

Tovanama Mosese i bwaduwe-kikinomaniya namoḡa yasi nufata Yave nenei, ¹⁰ Yave i iyaviya i bwaduwa, “Ku sobu namoḡa ku oviviteisi be kimoki keta kumana tututausi sina givieyaesiya ebe nenekuwai sina kodukoduwa. Kasi nuya sina kigonagona, ¹¹ keta sina gidewadewa kuyadayada kana vitonu fasinei. Kuyadayadanama nenei Iyau Yave ana sobunemiya koya Sainai etanei namai namoḡa matatafusi kana fata sina kitikuwa. ¹² Koya kuna gikotovafanakwaniuwiya ebe namoḡa muka sina vavisiniya. Kuna gimatakawisiya kuna bwaduwa, ‘Matami ina fekuwa! Muka kwana vane koyai o muka koya uḡuna

kwana givikavina-nuvanuvai. Aitevana koya ina givikaviniya, sina nuvimatiya. ¹³ Taki namoḡa o yomuyomu viketofota ina vavisiniya, muka kwana gisikoniya eatu gabana o iyo nenei kwana nuvimatiya.’ Eatu tovanama yuveyuve* ina tuniya nubwayouna keta kayona nakasina kwana nowaniya, na naki namoḡa sina vaneya koyai.”

¹⁴ Eketa Mosese koyei i sobunemiya keta namoḡa i iyavisiya be tututausi sina givieyaeksiya ebe Guyau nenei sina kodukoduwa fasinei, eketa kasi nuya si kigonagona. ¹⁵ Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Kuyadayada kana vitonu fasinei kwana gigidewadewa eatu kimoki keta ina niya noko tovanama nenei, muka kwana vimomona.”

¹⁶ Kuyadayada kana vitonu kana nuwabuni nenei, i nukarikanitana keta ikisininamanamana, eketa busibusi badobadona i kenokikinomana koya etanei eketa yuveyuve kayona nakasina venemokena si nowaniya. Namoḡa matatafusi kabaḡai si fakwafakwa, na yasi matuta si akikikinikuna. ¹⁷ Yasi kabaḡai Mosese i viketanunisiya eketa koya uḡunei si misiniya be Guyau nukusi sina vikaninisaḡa. ¹⁸ Koya matatafuna siyou i gaubodiya uḡuna Yave i sobuwa koya etanei kikanakanata nenei. Siyou i vaneya vitana kufuna kana siyou kunukubana maise keta koya matatafuna i kayufeyufiya. ¹⁹ Yuveyuve kayona i ninakanakata. Mosese i nusifufuwa keta Guyau i vinowaniya kanitana maise. ²⁰ Yave

---

* **19:13** Fiyao Isineni sifi ketuketuna kana viogonaḡanaḡa si viya yasi yuveyuve. **19:16** Kenokita 4:5 **19:16** Visime Nuvinav-inana 4:11,12

i sobunemiya koya Sainai etanei keta Mosese i weniya i bwaduwa, “Ku vanenemai wekamai,” eketa Mosese i vaneya koya etanei ebe Yave nukusi sina vikaninisaḡa.

20

Visime 10

Visime Nuvinavinana 5:1-21

¹ Eketa Guyau gisawakedana nofe matatafuna namoḡa i venisiya.

² “Iyau Yave yami Guyau, Itifita nenei kwa vitovikaetoḡa atu a kikinomana-nemiimiya.

³ Mukamokena tamo avi guyau nenei kwana kodukodu naki kaku kisimokeku.

⁴ Mukamokena tamo aviyavana abamai o fwayafwayai o ukowa sinenei fwayafwaya sifunei kasi fusafusa maise, kwana kifufunavikuvikukuneina fasimiyai.

⁵ Mukamokena kaetutumi kwana viketogunisi be kwana kodukodu nenesiyai. Uḡuna Iyau Yave yami Guyau o muka ata sawateweyeimi be mani guyau nenesiyai kwana kodukodu. Tasike aviyaonana sina adibutoyotoyoikuwa, nao ana vimatadawanisiya yota maise ina niya natunatusi, waḡawaḡasi keta iteitesi nenesiyai. ⁶ Eatu taki kwana nuwagabubuwikiwa be yaku visime kwana muniisiya, nao yaku nuwagabubu fakwafakwa-vaḡasina nenemiyai be yota susukwami nenesiyai, muka ina kakavei.

20:4 Yauna 34:17, Visime Tafu 19:4, 26:1, Visime Nuvinavinana 4:15-18, 27:15   **20:5** Yauna 34:6,7, Ginaḡanaḡa 14:18, Visime Nuvinavinana 7:9,10

- 7 Mukamokena kaku wava kwana viibakaokaoḡowei. Taki aitevana kaku wava ina viibakaokaoḡowiya, Iyau Yave yami Guyau ana vimatadawaniya.
- 8 Kuyadayada Sabati kwana vifotuwiiya keta kwana tenesiniya fasikuwai. 9 Kuyadayada 6 nenesiyai kwana mudadava, 10 eatu kuyadayada kana vi7 o Sabati kana kuyadayada, tenetenesineinana Yave yami Guyau fasikuwai. Kuyadayadanama nenei mukamokena tamo aitevana ina mudadava — maise kwami, natunatumi, kami kaetoḡa, yami yomuyomu keta yota aviyaonana yauyauna yami fafaniyai si fakwafakwa. 11 Uḡuna kuyadayada 6 nenesiyai Iyau Yave abama, fwayafwaya be gibo keta yota iba matatafusi sinesiyai a fufunisiya, eatu kuyadayada kana vi7 nenei a viyawasiya. Na fasinei Iyau Yave kuyadayada Sabati a sawanuwagabubuwiya keta a tenesiniya fasikuwai.
- 12 Amamami keta ayoayomi kwana vifotuwisiya ebe fwayafwayanama Iyau Yave yami Guyau a venivenimiya nenei, kwana fakwa yawasimi nubwayouna.
- 13 Mukamokena aitevana tamo kwana nuvimatei.

20:7 Visime Tafu 19:12 **20:8** Yauna 16:23-30, 31:12-14 **20:9** Yauna 23:12, 31:15, 34:21, 35:2, Visime Tafu 23:3 **20:11** Kabikona 2:1-3, Yauna 31:17 **20:12** Visime Nuvinavinana 27:16, Madiu 15:4, 19:19, Maka 7:10, 10:19, Nuke 18:20, Efeso 6:2,3 **20:13** Kabikona 9:6, Visime Tafu 24:17, Madiu 5:21, 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20, Noma 13:9, Yemesa 2:11

- 14 Mukamokena aitevana tamo kawana kwana mataveyei.
 15 Mukamokena kwana gikuma.
 16 Mukamokena unafanimi fasinei kwana meyanonoweisi.
 17 Mukamokena unafanimi tamo yana numa kwana kitanuvadiḡei. Mukamokena kawana kwana kitanuvadiḡei o kana kaetoḡa o yana yomuyomu-menana o taki tamo yana aviya-vana.”

21

Givigoyo Kana Visime

- 12 Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, “Taki tamo aitevana namoḡa tamo ina munuya be ina mateya, na gwadinama kwana nuvimatiya.
 13 Atu taki ina nuvimate-bauwiya, nao yana dewadewana fasinei ina dibwana keta ina niya menananama ana vinuwadadaniya nenei. 14 Eatu taki tamo namoḡa waina ina fufuniya keta ina nuvimatiya, keta taki kafa vikanakoḡa bwanaosena kana didiḡa ina odibwadibwaniya kana gifafafana fasinei, kwana sinakanikaniya keta kwana nuvimatiya.
 15 Taki tamo aitevana amana o ayona ina munusiya, na gwadinama kwana nuvimatiya.
 16 Taki tamo aitevana namoḡa tamo

20:14 Visime Tafu 20:10, Madiu 5:27, 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20, Noma 13:9, Yemesa 2:11   **20:15** Visime Tafu 19:11, Madiu 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20, Noma 13:9   **20:16** Yauna 23:1, Madiu 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20   **20:17** Noma 7:7, 13:9   **21:12** Visime Tafu 24:17   **21:13** Ginaḡanaḡa 35:10-34, Visime Nuvinavinana 19:1-13, Yosuwa 20:1-9   **21:16** Visime Nuvinavinana 24:7

ina gikumiya keta ina vikimwaneiiya o yawane
ina gigivikaviniya eatu kwana nisaiya, na
gwadinama kwana nuvimatiya.

¹⁷ Taki tamo aitevana ina vikanatafutafuwa
amana o ayona nenesiyai, na gwadinama
kwana nuvimatiya.”

22

Visime Yami Fakwafakwa Fasinei

¹⁶ Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa,
“Taki avi namoḡa tutubonona nekaḡaba muka
tamo kana sawagifoteina ina banuwiiya, nao
ina nogonogoova keta ina vikawaniya. ¹⁷ Eatu taki
gumayogu amana namoḡanama ina dibutoyoiya,
nao namoḡanama gabana nenei ina nogonogoova
gumayogu amana ina veniya uḡuna gumayogu
naki i banuwiiya.

¹⁸ Taki avi gumayogu ina viviyafuneya, nao
kwana nuvimatiya.

¹⁹ Taki avi namoḡa tamo yomuyomu
ina vimomoniya, na gwadinama kwana nuvimatiya.

²⁰ Taki tamo aitevana muka Iyauḡa Yave
nenekuwai ina vibwanaose atu tamo mani
guyau nenei ina vibwanaoseya, na gwadinama
kwana nuvimatiya.

²¹ Mukamokena tamo teneyauyauna
kwana vitoagoyogoyowei o kwana viibakaokaoḡowei,

21:17 Visime Tafu 20:9, Madiu 15:4, Maka 7:10   **22:16** Visime
Nuvinavinana 22:28,29   **22:18** Visime Nuvinavinana 18:10,11

22:19 Visime Tafu 18:23, 20:15,16, Visime Nuvinavinana 27:21

22:20 Visime Nuvinavinana 17:2-7   **22:21** Yauna 23:9, Visime
Tafu 19:33,34, Visime Nuvinavinana 24:17,18, 27:19

uḡuna kwana tukuya kwami yota Itifita nenei kwa viyauyauna.

²² Mukamokena vivinekwafukwafuna keta natuḡaeda kwana vitoagoyogoyoweisi. ²³ Taki kwana vitoagoyogoyowisiya be sina bwedi-kikinomana nenekuwai ovivita fasinei, Iyau Yave o venemokena ana vinowanisiya eketa ana ovivitisiya, ²⁴ yota taki yaku kayokuḡa ina kikinomanamoka, nao fetowai ana nuvimatimiya. Nokomai kakawami sina kwafuna yota natunatumi sina vinatuḡaeda.

²⁵ Taki yaku namonamoḡa goyogoyo nenesiyai gabana kuna tuniya, muka gabana tokavenena maise kuna fufuna be ina giviyewai na kana tunani. ²⁶ Taki unafafaniu gabana kuna veniya nao kana kwame ina veniwa. Kwamenama o yana bwadudabadaba neneweu vitana gabaninama yawane ina fatasavaviniya. Eatu taki gabana muka ina venufatai nao kana kwamenama kuna viyewiya muniyai yo vanavana ina sonuwa. ²⁷ Na naki kana ganonavama nonowana i vivisoḡowiiya. Aviyanava tamo ita banuwiyei nuwabuna? Taki muka kuna viyewai be ina bwedi-kikinomana nenekuwai ovivita fasinei, nao ana vinowaniya uḡuna Iyau tosineganigani.”

23

Visime Dawaniniisi

22:25 Visime Tafu 25:35-38, Visime Nuvinavinana 15:7-11, 23:19,20   **22:26** Visime Nuvinavinana 24:10-13

¹ Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, “Mukamokena tamo sifufu vikanonono kuna yaunei mani namoḡa fasisiyai. Mukamokena tamo kuna vikanonono tonuvisi naunei be togoyona kuna ovivitei.

² Tovanama namoḡa sabu goyona sina savisaviviniisiya, mukamokena tamo kuna avikuvikukuneisi. Tovanama mani namoḡa sina vivikanononowa vifonayau kana tovai, mukamokena kuna vikanonono maise tasike. Mukamokena ketaketa dawaniniisi kuna nutautauisi fufunasima nenesiyai.”

24

Fiyao Isineni Yave Yana Dedeni Si Katuviya

³ Mosese i niya keta visimesima matatafuna Yave i veniya, namoḡa i iyavisiya. Matatafusi tamo nenei si vinowana si bwaduwa, “Ika! Avana Yave i bwaduwisiya maise matatafuna kana saviviniisiya.”

⁴ Eketa Yave yana visime matatafuna Mosese i viginivisiya.

Kuyadayada kana vinuwa nenei, nuwabunimokeyai i misiniya keta didiḡa i didiyya koya uḡunei. Yota Isineni fasekwa 12 i naisiya keta gabana 12 nakanakasisi i vimisiniisiya.

⁵ Muniyai Isineni sinesiyai tufunakata i visimeisiya si niya keta yomuyomu si nuvimatisiya keta si vibwanaoseina vikanakoḡa bwanaosena. Yota tunisi bunumakau namoḡa mwanavausi si vibwanaoseina keyi bwanaosena Yave nenei.

⁶ Mosese yomuyomu ufaufasi tunina i viya keta

23:1 Yauna 20:16, Visime Tafu 19:11,12, Visime Nuvinavinana 5:20

kaboma nenesiyai i kisiwaḡatotoḡa. Eatu tunina o kafa vikanakoḡa bwanaosena kana didiḡa i nuseuseuniya.

⁷ Eketa dedeni kana nufunufu kikikuwana i viya i ginaḡanaiya atu namoḡa si nowana keta si bwaduwa, “Iba matatafuna Yave i bwaduwisiya, kana saviviniisiya keta kana muniisiya.”

⁸ Keta Mosese ufaufa na kabomisi i visiya keta namoḡa i nuseuseunisiya. I bwaduwa, “Tovanama visime nofe Yave i venimiya, yana dedeni i fufuniya kwami nukusi keta ufaufa nofe kwa kitakitiya o naki i givifakiniya.”

¹² Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Ku vanenemai nenekuwai koyai be nofemai kuna fotafota. Yaku visime keta gisawakedana a viginiwisiya gabana beyabeyasi nenesiyai, ana veniwa kuna visawavenena namoḡa nenesiyai be sina muniisiya.”

¹³⁻¹⁴ Mosese keta kana toovivita Yosuwa nukusi si gidewadewa vane fasinei eatu tokawakawa i iyavisiya i bwaduwa, “Nofemai kwana fotifotikiya kana nivaniva kana makavinikiya. Taki tamo aitevana nukusi sina avigwavigwaeḡa, Anoni keta Une nukusi kwana gidawadawaniniya.” Mosese keta Yosuwa si misiniya keta Mosese Guyau yana koya i vaneiya.

¹⁵ Tovanama Mosese i vaneya, busibusi koya i soḡotauniya. ¹⁶ Yave yana mayesina matakikikwanena i sobuwa koya Sainai etanei. Busibusi koya i sowiya kana nivaniva kuyadayada 6, eketa kana

---

24:8 Madiu 26:28, Maka 14:24, Nuke 22:20, 1 Kononita 11:25, Ibeniu 9:19,20, 10:29

vi7 nenei busibusi sinenei Yave Mosese i bwauwiya.
 17 Tovanama fiyao Isineni matasi i vaneya, Yave yana mayesina matakikikwanena si kitiya kana kitakita vitana kai nakasina ita nununuḡa maise koya etanei. 18 Eketa tovanama Mosese koya i vaneiya, busibusi sinenei i kanasuna keta nokomai i fakwa kuyadayada 40 keta nuwabuna 40.

25

Guyau Mosese i iyaviya be nogonogo tunisitunisi nenesiyai namoḡa sina kavenenakaoḡowa ebe ina ovivita Guyau yana Vada Tafutafuna kana kiyona nenei.

Guyau Yana Vada Tafutafuna

8 Yave Mosese i nusifufuwiya i bwaduwa, “Namoḡa yaku Vada Tafutafuna sina yoniya ebe kasi kawasasai ana fakwa. 9 Vada Tafutafuna kwana yoniya na kana nogonogo matatafuna yaku nuwanuwai ana visawaveniwa maise.”

Dedeni Kana Koni

Yauna 37:1-9

10 Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, “Namoḡa koni sina fufuniya kai kana wava akasiya nenei. Kana fwafwa kana nubwayou kana niva o 110 senitimita, kana nafaana kana niva o 66 senitimita eketa yana vivivane kana niva o 66 senitimita. 11 Gonudi-keyakeyana nenei sinena be kwauna kuna vitauniya eketa gonudi nenei kuna okanikanibubuna-fanakwaniwiya. 12 Nowanowa nufunina vigonudisi kuna fufunisiya keta koni kaenei

nuwesi nowanowa fafaninei yota nuwesi fafaninei kuna vikanafwatafwataoḡonisiya.

¹³ Akasiya kai nenei kewa kuna tasisiya keta gonudi nenei kuna vitaunisiya. ¹⁴ Nowanowa koni kafakainei kewa kuna ketokwanisiya ebe nenesiyai kwana uniiya. ¹⁵ Kewa o nowanowa sinesiyai sina fakwa eatu muka kwana nusoniyaḡina. ¹⁶ Tovanama gabana nuwesi beyabeyasi nenesiyai yaku visime 10 viviginiwisi ana veniwa, koninama nenei kuna totoisiya.

¹⁷ Koni kana gudu gonudi-keyakeyana nenei kuna fufuniya kana fwafwa kana nubwayou kana niva o 110 senitimita keta kana nafanafa kana niva 66 senitimita. ¹⁸⁻¹⁹ Eketa kifukifufuna nuwesi na fefesi kasi wawa senabimu, gonudi nenei kuna tutuvikuvikukunisiya eketa kuna givifotisiya kana gudu nenei ebe kuna nutamokisiya. Gudu bwatanei bwatanei senabimu nuwesi kuna tenisiya. ²⁰ Fefesi sina katataḡa kunausi eketa gudu sina nukovataniya. Gudu bwatasiyai sina vikasaḡasaḡa ebe sina kitasobuwa gudu kuweyaina. ²¹ Eketa koni etanei gudunama kuna teniya eatu sinenei o gabisima beyabeyasi nenesiyai yaku visime 10 viviginiwisi ana veniwa, kuna totoisiya. ²² Dedeni kana koni kana gudu etanei eatu senabimu kasi sinefouwai, nokomai ana nisaiwa eketa yaku visime matatafuna Isineni fasisiyai ana veniwa.”

Guyau yota Mosese i iyaviya namaise sonama tunimokena kana kiyona fasinei, be kafa guvimamadi kana didiḡa gonudi nenei ina fufuniya, eketa kimagayeta yana kafa misini vigoḡudina vinaḡanaḡanina

ina fufuniya be kimayeta 7 kasi kafa dawana fasinei. Yota i iyaviya Mosese namaise Vada Tafutafuna ina vimisiniyei keta sinenei nuya nenei ina sifaonosiya ebe totomu nuwesi eyo ina kanififiniya. Yota i iyaviya be yomuyomu kasi kafa vikanakooga bwanaosena kana didiga ina fufuniya kainumu kana wava bononisi nenei yota kaboma nakasina kafa katumimi.

28

Tovibwanaose Kasi Nuya

Yauna 39:1

¹ Yave yana sifufu i nusaviya Mosese nenei i bwaduwa, “Nofe tova tawaḡau Anoni na natunatuna namoḡa kuna wenevakukusisiya — Nadabi, Abiu, Eneyesa eketa Itama. Tasike fiyao Isineni nenesiyai a vinuwadadanisiya be sina vitovibwanaoseya be sina vikaetoikuwa. ² Nuya tafutafusi kuna suyakafukafusiya tawaḡau Anoni fasinei ebe tovanama ina kotonisiya nenei, kana kita ina kikinomana eketa namoḡa sina vifotuwiiya. ³ Gikifukifu kana tosanamana matatafusi nuwatasuyasuya a venisiya, namoisima kuna wenisiya. Tovibwanaose kana nuya sina fufunisiya Anoni fasinei keta kuna tenesiniya ebe tanake ina vitovibwanaoseya be ina vikaetoikuwa.”

31

Guyau Yana Vada Tafutafuna Kana Tokiyona

Yauna 35:30—36:1

¹ Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa,
² “Ku nowaniya! Yuda fasekwina nenei, Uni natuna atu Une waḡana kana wava Besanenu

a gibokiya. ³ Eketa Kanunuku nenei a vimaiya keta kana kakavenena be nuwatasuyasuya yota iba matatafusi kasi gikifukifu kana sanamana a veniya. ⁴ Ebe kana fata gonudi, siniva eketa bononisi ina ginivavisiya, ⁵ yota kana fata gabana ina kikawavikuvikukuna keta ina kabubunisiya kafa okanikanibubuna fasisiyai, eketa yota kai ina katasi-vikuvikukuna. Kana kakavenena dewadewana nenei mudadava nofe matatafuna ina saviviniya.

⁶ Dani fasekwina nenei kana toovivita a gibokiya Ooniyabi Aisamaki natuna. Eketa yota matatafusi toginiginivava kasi kakavenenanama a venisiya ebe iba matatafusi a visimeywa maise sina fufunisiya.

⁷ Yaku Vada Tafutafuna,
dedeni kana koni
keta koni kana gudu koni etanei,
eketa yota yaku Vada Tafutafuna kana no-
gonogo matatafuna

⁸ maise sonama na kana nogonogo,
kimayeta gonudi keyakeyana yana kafa misini
na kana nogonogo matatafuna,
kafa guvimamadi kana didiḡa,

⁹ kafa vikanakoḡa bwanaosena kana didiḡa na
kana nogonogo matatafuna,

kaboma nakasina kafa katumimi na kaena

¹⁰ keta yota nuya na kana kanibubuna — tovib-
wanaose kasi toviketanuneina Anoni kana
nuya keta yota natunatuna namoḡa kasi nuya
sina kikotonina be sina vitovibwanaoseya,

¹¹ keta givikanatafu kana bubu

eketa iba mamadisi nuwatayuyunisi Totomu
Tafutafuna fasinei.

Namoḡa na kasi kakavenena iba matatafuna
sina fufunisiya naki a visimeywa maise.”

32

*Bunumakau Mwanavauna Gonudi Nenei
Si Fufuniya*

Visime Nuvinavinana 9:6-29

¹ Namog̃a si kitanisaiya vitana Mosese yana
sobunemi koyei i vimwanenemataiya. Na
fasinei Anoni si yokokwafuya keta si iyaviya
si bwaduwa, “Kuta kita, guyau tamo kuta fufuniya be
ita viketanunita. Noko namog̃anama Mosese Itifitei
i kikinomana-nemiita eatu muka tata sanamanei avao
i kanasiya.”

² Eketa Anoni i nufata i bwaduwa, “Kakawami,
natunatumi namog̃a be vivine kasi
taniyanowanowa vignonudisi kwana kikakiya keta
kwana nemiisiya nenekuwai.”

³ Eketa matatafusi kasi taniyanowanowa
taniyasiyai si kikakiya keta si nemiina Anoni
nenei. ⁴ Gonudi i visiya keta i vitava-budanisiya
eketa bunumakau mwanavauna kana fusafusa
maise, kaivakuku i fufuniya. Tovanama namog̃a
kaivakukunama si kitiya, si bwauwa si bwaduwa,
“Ake, Isineni! Nofe guyaunama o Itifitei
i kikinomana-nemiita.”

⁵ Tovanama Anoni i kitiya namog̃a yasi fufuna,
didiḡa i didiḡa kaivakuku naunei keta i matakawa,
“Kumana Yave yana ka tana fufuniya.”

⁶ Eketa tova i katakiya nuwabuniyai, namoḡa yasi yomuyomu si nemiina, vikanakoḡa bwanaosena keta keiya bwanaosena si saviviniya. Si nuvitoḡa yasi ka be yasi ukowayu nenei, i nuvikwaviya eketa si fufunakaokaḡowa.

⁷ Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Ku sobu, uḡuna namoḡasima Itifitei ku nemiisiya, naki si go'yona nenekuwai eketa si dibutoyoikuwa.

⁸ Ketanama a visimeisiya sina muniya, si visaḡaketuketuwai. Tututausi fasisiyai bunumakau mwanavauna vigonudina si fufuniya, nenei si kodukoduwa keta si vivibwanaoseya. Avage si bwaduwa, ‘Ake, Isineni! Nofe guyaunama o Itifitei i kikinomana-nemiita.’

⁹ Namoḡa katekatesi i guamoka a sanamaniya. ¹⁰ Nofe tova ku teneiku be yaku kayokuḡa ina nuyauyauniya nenesiyai be ana nuyaunisiya. Eatu kwaḡa susukwauḡa ana givinakasiya be ina vikunuma nakasina.”

¹¹ Eatu Mosese i gwaeiya yana Guyau Yave nenei, “Ae Yave, ya fiwana utubasinei Itifitei ku kikinomana-nemiisiya, na fasinei muka ya kayokuḡa nenei kuna nuyauneisi.

¹² Taki kuna fufuniya, nao Itifita namoisi sina bwaduwa vitana fiyao Isineni waisi kuta fufuniya be fwayafwaya nofe etanei kuta nuyaune-koḡoisi tovanama ku kikinomana-nemiisiya keta ku nemiisiya koyai. Eketa ya kayokuḡa busubusuwanina nenei kuta onoviya ebe muka kuta nuyauneisi. ¹³ Kuta tukuya ka kaetoḡa Ebenaamu, Aisake keta Yakobo

nenesiyai tauḡu ka wavai ya bwadudabadaba fifiwanina ku iyavisiya tovanama ku bwaduwa, ‘Susukwau ana givigeyanisiya maise kinavinavi kawasasakaogowai yota fwayafwaya nofe matatafuna a bwadudabedabiwa ana venisiya yasi fwayafwayavaḡata.’ ”

¹⁴ Noko nenei Yave yana nuwanuwa i kaviniya fiyao Isineni kasi nuyauneina fasinei.

¹⁵ Eketa Mosese i saḡaviniya gabana nuwesi beyabeyasi nimanei nukusi koyei i sobunemiya. Gabanasima nafafanisi nenesiyai Guyau yana visime i viginiwisiya. ¹⁶ Guyau tauna gabanasima beyabeyasi i fufunisiya eketa tauna i viginiwisiya.

¹⁹ Tovanama Mosese i nemiya kabaḡa niniunei keta bunumakau mwanavauna si fufunavikuvikukuniya i kitiya yota namoḡa si vaḡavaḡa eketa kayona i nubusubusuwaniya nenei, gabana beyabeyasi i tuḡaisiya fwayafwayai eketa koya uḡunei i biyavayavanisiya. ²⁰ Namoḡa bunumakau mwanavauna kaivakukuna si fufuniya, i viya keta kaiyai i guwaniya. Eyo i usuya kausibi maise keta ukowai i viniya eyo fiyao Isineni i visimeisiya keta si yumiya.

²¹ Eketa Mosese Anoni i nutoninuvenuviya i bwaduwa, “Avamasi namoḡa nofe si fufuniya neneweu yo go'yona kunukubana nenei ku kanasuneisi?”

²² Eketa Anoni i nufata i bwaduwa, “Aiye, muka kuna kayokuḡa. Namoḡa nofe fufuna goyona kana diḡadiḡaina nenesiyai, naki ku sanamanisiya. ²³ Na fasinei keta si iyavikuwa si bwaduwa, ‘Guyau tamo kuta fufuniya be ita viketanunikiya. Noko

namoḡanama Mosese Itifitei i kikinomana-nemiikiya, eatu muka kata sanamanei avao i kanasiya?

²⁴ Na fasinei a iyavisiya keta aviyaonana na kasi kanibubuna gonudi si kikakiya. Tovanama si venikuwa, naki a teweye-kaogowiya kaiyai eketa nofe bunumakau mwanavauna kaivakukuna i kikinomana.”

²⁵ Atu Mosese i kitiya Anoni namoḡa i gionovisiya eketa si akaokaoḡowa, keta nifanifaisi matasiyai o kafa sawaviniḡa nenesiyai. ²⁶ Eketa Mosese i misiniya kabaḡa kana ketakawanai keta i bwauwa, “Kwaḡa aitevana Yave nenei ku kodukoduwa, ku nemai nenekuwai!” Eketa Nebi fasekwina nenei matatafusi namoḡa si nemiya keta si yokofifiniya.

²⁷ Keta i iyavisiya i bwaduwa, “Isineni yami Guyau Yave nofemaise i visimeya, ‘Matatafumi na yami feto, kabaḡa kana matatafu bwatanei tu bwatanei, kwana kanasuniya keta yami sabu, unaunami keta unafafanimi kaivakuku nenei si kodukoduwa, kwana nuvimateya.’ ” ²⁸ Nebi namoisi Mosese yana visime si muniiya keta kuyadayadanama nenei namoḡa 3,000 maise si nuvimatisiya.

²⁹ Eketa Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Kwami Yave yana ketaketa kwa muniiya keta dawaniniina kwa fufuniya tovanama natunatumi keta unaunami kwa nuvimatisiya. Kimoki Yave naki i sawanuwagabubuwiya keta i tenesiniya be kwana vitovibwanaoseya fasinei.”

³⁰ Kuyadayada kana vinuwa nenei Mosese namoḡa i iyavisiya i bwaduwa, “Go'yona goyomataina naki kwa fufuniya. Nofe tova ana makavinikuwa ana vaneya koyai Yave nenei

ebe yami go'yona kana kioḡona fasinei, taki ita vinowaniya o muka.”

³¹ Eketa Mosese i savaviniya Yave nenei keta i nusifufuwiya i bwaduwa, “Eiyoi, namoḡa nofe naki go'yona goyomataina si fufuniya. Tututausi gonudi nenei kaivakuku si fufuniya eketa nenei si kodukoduwa. ³² Eatu naki yasi go'yona kuta vinuwateweiya. Eatu taki muka, nao nufunufunama namai ya namonamoḡa kasi wava ku viginiwisiya, nenei kaku wava ku vijaunei.”

³³ Eatu Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Aitevana nenekuwai i go'yona, namoinama kana wava ana vijauniya yaku nufunufu nenei. ³⁴ Nofe tova ku nai be namoḡa ku viketanuneisi kabainama a iyaviwa nenei keta kaku kaetoḡa abamei ina viketanuniwa. Eatu tovanama vimatadawana kana tova ina nemiya nenei, yasi go'yona fasinei ana vimatadawanisiya.”

³⁵ Eketa kaivakukunama Anoni i fufuniya be nenei si kodukoduwa fasinei, Yave i vimatadawanisiya visafwavinaḡa goyona nenei.

34

Gabana Nuwesi Beyabeyasi Kiouisi

Visime Nuvinavinana 10:1-5

¹ Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Gabana nuwesi beyabeyasi nauna ku biyavayavanisiya maise, kuna kawisiya eketa yaku bwadu ana viginiswa-savaviniya nauna maise. ² Kuna gidewadewa kumana nuwabuni fasinei keta nuwabuniyai

tauḡu kuna vanenemiiwa nenekuwai koya Sainai etanei.”

⁴ Eketa Mosese gabana beyabeyasi nuwesi i kawisiya nauna maise eketa nuwabunimokeyai i nufewisiya keta i vaneisiya koya Sainai etanei, Yave i visimeiya maise.

⁵ Yave busibusi sinenei i sobunemiya niniune i misiniya eketa tauna kana wawa Yave i bwauwekikinomaniya. ⁶ Keta Yave Mosese kunauna i niuniya atu i bwaukikinomana i bwaduwa,

“Iyau Yave Guyau!

Iyau sineganigani keta omukumukutana kana Guyau.

Yaku nuwagoyo muka ita vevenudibwana.

Yaku nuwagabubu fakwafakwa-vaḡasina o nakatamokena namoḡa fasisiyai keta yota avana ana bwaduwiya maise tova-tova ana saviviniya.

⁷ Namoḡa susukwasi si nenemiya nenesiyai, yaku nuwagabubu fakwafakwa-vaḡasina ana gitoniya.

Yasi fufunagoyo, yasi adibutoyotoyoḡa keta yasi go'yona ana vinuwateweisiya.

Eatu aviyaonana sina fufunagoyowikuwa, nao yaku vimatadawana ina niya namoisima yota natunatusi be waḡawaḡasi eketa iteitesi nenesiyai.”

⁸ Muka mwanenena Mosese kaetutuna i kiguniya keta i bitanakafufuwiya fwayafwayai

---

34:6 Yauna 20:5,6, Ginaḡanaḡa 14:18, Visime Nuvinavinana 5:9,10, 7:9,10

eketa i kodukoduwa Yave nenei, ⁹ eatu i bwaduwa, “Tuveka yo, taki ku sebobowikuwa maise, a kawanunukuwiwa be kwaḡa nukusi tata fakwa. Namoga naki ku sanamaniya katekatesi guasi eatu yama fufunagoyo keta yama go'yona kuna vinuwateweisiya, be kuna katuvikiya keta kuna vitoniwagikiya.”

¹⁰ Eketa Yave i nufata i bwaduwa, “Ku nowaniya! Dedeni a fufufuniya fiyao Isineni nukusi. Matatafumi matamiyai kafa nuwatabau ana savivinisiya, muka tamo aitevana ita kitai maise fwayafwaya kana matatafu nenei o tamo mani kunuma nenei ita kitanuvanuvai maise. Ibasima nofe fasimiyai a savisavivinisiya fasinei, matatafusi mani namoga sinemiyai sina kitiya keta sina matuta.”

²⁸ Mosese nokomai Yave nukusi si fakwa kuyadayada 40 keta nuwabuna 40. Muka tamo maneka ita kaniya o ukowa ita yumiya. Eketa gabana beyabeyasi nenesiyai visime 10 bwadubwadusima dedeni fasinei, Yave i viginiwisiya.

Mosese Tafakaina I Nukawanamanamaniya

²⁹ Mosese koya Sainai nenei i sobunemiya, dedeni kana gabana nuwesi beyabeyasi nukusi nimanei. Koyai Yave nukusi si nusifufuwa eketa na fasinei tovanama i sobunemiya, tafakaina i nukawanamanamaniya eatu tauna o muka ita sanamanei. ³⁰ Tovanama Anoni fiyao Isineni matatafusi nukusi si kitiya Mosese tafakaina i nunukawanamanamaniya, si matuta keta muka sita nemai niniunei.

³¹ Mosese i bwauwisiya Anoni keta namoḡa kasi toviketanuneina matatafusi nukusi si makaviniya nenei eketa i nusifufuwisiya. ³² Eyo fiyao Isineni namoḡa matatafusi si nemiya Mosese niniunei eketa Yave yana visime matatafuna koya Sainai nenei i iyaviya maise, namoḡa i nusifufuwisiya.

³³ Tovanama i nusifufukooḡa nenesiyai, tafaki kana dawanafafana nenei tafakaina i sowiya. ³⁴ Tova matatafuna tovanama Mosese ina kanakanasuna Vikaninisaga kana Vada nenei be Yave nukusi sina nunusifufuwa, tafaki kana dawanafafana i kakikakiya. Eketa tovanama ina kikinomana, fiyao Isineni i iyaiyavisiya Yave yana visime. ³⁵ Fiyao Isineni si kitakitiya tafakaina kana nukawanamanamana. Muniyai yo tafaki kana dawanafafana nenei, tafakaina i tenetenefota-savaviniya kana nivaniva yota tovanama ina makaviniya Yave nukusi sina nusifufuwa.

40

Eketa Mosese kavenenakaogō fasinei namoḡa i vikokonisiya. Kavenena kaoḡonama nenei, Vada Tafutafuna sina yoniya na kana nogonogo nukusi keta yota tovibwanaose kasi nuya tafutafusi. Namoḡa yasi fuyonama naki kana fata nuwanuwasima kasi savivina fasinei. Besanenu, Ooniyabi keta kasi toovivita namoḡa be vivine tasike toginiginivava nukusi, ibasima si fufunisiya maisemoka Guyau Mosese i visawaveniya.

Vada Tafutafuna Kana Vimisiniyeina

¹ Keta Yave Mosese i nusifufuwiya i bwaduwa,
² “Manamana kiouna kuyadayada kana kafa viuḡu nenei, yaku Vada Tafutafuna

kuna vimisiniya. ³ Dedeni kana koni namai visime 10 sinenei kuna tenekanasuniya eyo kafa dawanafafana kana nuya naunei kuna teniya.

⁴ Sonama kuna kanasuniya keta kana nogonogo etanei kuna dawana. Yota kimayeta yana kafa misini kuna nemiiya keta kimayeta kuna tenisiya etanei.

⁵ Eyo kafa guvimamadi kana didiḡa vignonudina, kuna teniya dedeni kana koni naunei eketa nuya kuna nuvitanuniya Vada kana kawai. ⁶ Kafa vikanakoḡa bwanaosena kana didiḡa kuna teniya Vada kana kawa naunei. ⁷ Kaboma nakasina kafa katumimi kuna teniya Vada keta kafa vikanakoḡa bwanaosena kana didiḡa kasi sinefouwai, eketa ukowa kuna vininiwatotoiya. ⁸ Vada keta kafa vikanakoḡa bwanaosena kana didiḡa kuna sifafiniya keta nuya kuna nukaneaneniya wasiketa kana kawai.

⁹ Eyo muniyai givikanatafu kana bubu kuna viya keta Vada etana be iba matatafuna sinenei kuna vitowisiya. Kuna tenesiniya fasikuwai ebe ina vitafuwa. ¹⁰ Yota bubu nenei kafa vikanakoḡa bwanaosena kana didiḡa keta kana nogonogo nukusi kuna vitowisiya. Kuna tenesiniya fasikuwai ebe ina vitafuwa venemokena. ¹¹ Kaboma nakasina kafa katumimi na kana kafa misini nukusi, bubu nenei kuna vitowisiya keta kuna tenesiniya.

¹² Anoni na natunatuna kuna kanasunisiya Vada Tafutafuna kawanei keta ukowa nenei kuna vitowisiya. ¹³ Nuya tafutafusi nenesiyai Anoni kuna okanikanibubuniya keta bubu nenei kuna vitowiya keta kuna tenesiniya ebe ina vitovibwanaoseya be ina vikaetoikuwa.

14 Yota natunatuna kuna nemiisiya keta kasi nuya kuna vikotonisiya. 15 Bubū nenei amasi ku vitowiya maise, tasike kuna vitowisiya ebe sina vitovibwanaoseya be sina vikaetoikuwa. Vitowanama nenei tasike be susukwasi si nenemiya, tova matatafuna sina vivitovibwanaoseya.” 16 Iba matatafuna Mosese i fufuniya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

17 Eketa yamayamana kana kafa viuḡu manamana kana vinuwa nenei keta yamayamanama kana kuyadayada kafa viuḡu nenei, Vada Tafutafuna si vimisiniya. 18 Mosese koḡona yasi kafa misini* i didiisiya muniyai yo koḡona i vimisiniina. Eyo dawanabanebaneina keta ketoviyewa i dawana. 19 Muniyai kafa dawanafafana nenei, Vada seḡaseḡanaḡa nenei i teweiya. Eyo kafa dawanafafana yomuyomu kwafinisiyai si fufunisiya nenei, etanei i teweisiya naki maisemoka Yave i visimeiya.

20 Eketa Mosese gabanasima nuwesi beyabeyasi i visiya keta dedeni kana koni sinenei i totoisiya. Eyo dedeni kana koni kafakainei kana nowanowa nenesiyai, kewa i duisiya. Eketa koni kana gudu nenei i vitanaguduya. 21 Muninei dedeni kana koni i kanasuniya Vada Tafutafuna sinenei keta kafa dawanafafana kana nuya i nuvitanuniya eketa dedeni kana koni i tenefotiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

22 Yota sonama i una-kanasuniya Vada Tafutafuna sinenei keta bomatu kuweyaina i teniya, Totomu

---

* **40:18** Koḡona yana kafa misini o kainumu siniva daudaunisi si nugiginabusiya ebe kana fata koḡona sina vitonona sinesiyai.

Tafutafumokena kana kafa dawanafafana kana nuya kwaunei. ²³ Eketa manekasima i gidewidewisiya kana bobotai Yave naunei sonama etanei i tenisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

²⁴ Kimayeta yana kafa misini i kanasuniya keta Totomu Tafutafuna nanakoya kuweyaina i vimisiniya keta sonama i visaiya. ²⁵ Eyo Yave matanei kimayeta i guwanisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

²⁶ Eketa kafa guvimamadi kana didiḡa vignonudina, dawanafafana naunei i teniya Totomu Tafutafuna sinenei, ²⁷ eyo iba mamadisi i guwanisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya. ²⁸ Eketa dawanafafana i nuvikaneneiya Vada kana kawa nenei.

²⁹ Kafa vikanakooḡa bwanaosena kana didiḡa i teniya Vada kawanei ebe etanei yawane yomuyomu be kausibi ina vibwanaoseiisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

³⁰ Vada keta didiḡa kasi kawasasai, kaboma nakasina i vimisiniya eketa ukowa i vininiwiya kafa katumimi. ³¹ Eketa nokomai Mosese keta Anoni na natunatuna namoḡa nimasi be kaesi kana kafa kigigona. ³² Tovasima yasi kanasuna Vada sinenei o yasi nai kafa vikanakooḡa bwanaosena kana didiḡa nenei, tututausi sina gonisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

³³ Vada keta kafa vikanakooḡa bwanaosena kana didiḡa i sifafiniya keta nuya ina nukanekeeneiya wasiketa kana kawai. Eketa Mosese bunanige matatafuna i nusafuya.

*Yave Yana Mayesina Matakikikwanena
Vada Tafutafuna I Vimaiya
Ginaḡanaḡa 9:15-23*

³⁴ Eyo muniyai busibusi Vada Tafutafuna i sowiya keta Yave yana mayesina matakikikwanena i vimaiya. ³⁵ Busibusi i nuvitoiya Vada etanei keta Yave yana mayesina matakikikwanena i vimaiya eketa Moseḡe muka kana fata be ina kanasuna Vada sinenei.

³⁶ Tova matatafuna tovanama busibusi Vada ina teweiya atu ina kanakasiya, nao fiyao Isineni si misimisiniya keta si niniya tamo menana nenei.

³⁷ Eatu taki busibusi muka ita kakanakasiya, nao yota muka sita ninai kana nivaniva ina kanakasiya. ³⁸ Tova matatafuna Isineni

yasi toḡavenudananama kana kawasasa nenei, kuyadayadai Vada etanei Yave yana busibusi si kitakitiya. Eatu nuwabuna nenei, nao kai atai i nununuḡa busibusi sinenei Isineni namoisi matatafusi si kitakitiya.

Buk Baibel long Kaninuwa
Portions of the Holy Bible in the Kaninuwa language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Kaninuwa long Niugini

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaninuwa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

4bd5ff25-b536-53c8-9426-bc0ecd08c86d